



**SUKOT și alte POVESTIRI**



**Sinucideri poetice cu**  
**ELSA DORVAL TOFAN**  
*INCURSIUNE ÎN IMAGINAR*

**Taciturnă**

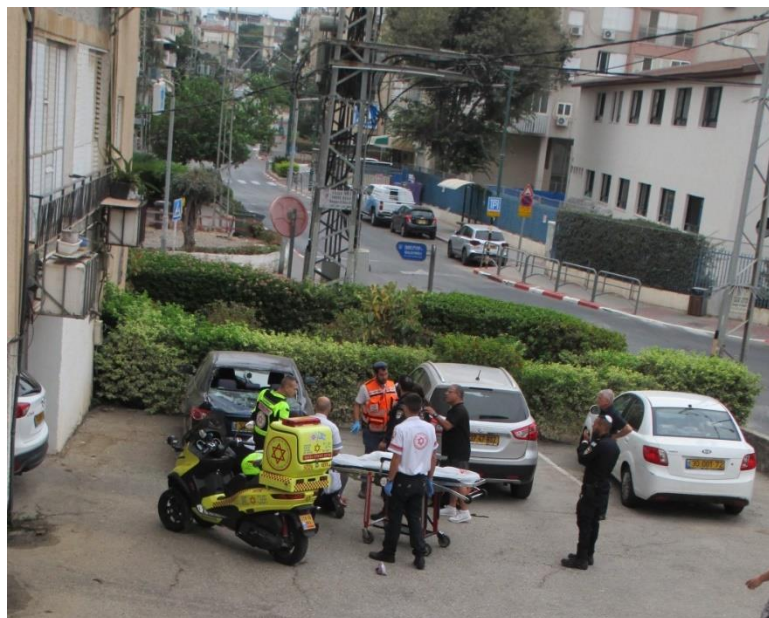
Femeia de la etajul 5 și-a luat poșeta  
A deschis fereastra larg, a privit în gol  
Și a sărit pe capota motor a unei mașini  
Karmic aflată în punctul potrivit pentru  
A atenua șocul. Vecinii au bănuț că ar  
Fi fost amenințată de un infractor intrat  
În casă în secret, alții erau conșinși că ar  
Fi fost dezgustată de viață, dar de ce să  
Sari cu poșeta de gât? Ceva nu se leagă...  
Când a fost întrebată, zâmbind, femeia a  
Răspuns că experimenta povestea lui Icar,  
Dar s-a apropiat prea mult de incursiunea  
În imaginar

**Pacienta**

Se odihnește pe patul de spital, nimeni nu  
Pare să-i acorde atenție, ar fi putut fi mult  
Mai rău, s-a spus, trei agrafe, un pansament  
Steril și sec pe una din coapse, ambele  
mâini  
În ghips. Va costa statul fizioterapie, un  
medic  
Psihiatru, poate doi, semnele vitale sunt  
bune  
Incredibil, sistola era mare înainte  
de *încercare*

**Părerile**

Medicale rămân împărțite  
Femeia știe cum va fi data  
Viitoare și nu își face griji



**ÎN MEMORIA LUI LIVIU CRISTESCU**  
**de Anca Hirspeck**

Murim puțin câte puțin atunci când nu (ne) dăruim suficient, când ignorăm sau lăsăm în urmă plăpândurile adunate în noi. Liviu, să ne ierți că nu am putut face mai mult, deși singurătățile nu sunt mereu impenetrabile. Știm, simțim, intuim, dar poate nu este de ajuns. Adunătura on-line, tot mai scindată, exacerbează totul, se grăbește să își arunce părerile de rău în mediul virtual, să se încontreze, să ne fals-dinamizeze, în final să ne aneantizeze, din păcate. Știu, noi vorbeam săptămânal la telefon, ne împărtășeam trăirile, visele, spaimile, dar...nu a fost suficient, și acest regret îl voi avea încă mult timp de acum încolo. Îmi pare teribil de rău că nu am ajuns să ne revedem. O lume din care lipsește un prieten pare dintr-o dată mai îngustă, aproape meschină.

Acum știm că ne veghezi de sus, într-o arenă tot mai dezlănțuită, mai stridentă, în care ne frământăm adesea aiuristic și ne fărâșăm fără, uneori, un minimum de tandrețe necesară.

Motto: În ce limbă ne culcăm/pentru a ne trezi Dincolo?/Slabele noastre silabe de carne și spirit/abia mai fac față/trucajului de om/neantul ne cuprinde ușor, ca un mentor atent/să nu se piardă ceva pe drum/în noi, în și mai noi, sunt mereu porț(i) de distrus/sau de înghițit pe nemestecate/nici nu știm când ajungem la margine/o traversăm ușor, ca într-un vis ambiguu/din care, deșteptați pe sfert, alungim starea lumii cu nevoia noastră de absolut....

**UVERTURI DE AU-AU(GUST)**

Înscrieri de lapte dulce, scrum, false penitențe, ușoare stridente, facile absențe (de la buna spălare a creierului)

*Ia mai Dați și cu frapeu*

*Ca să nu aveți r-ateu  
Căldura-i un „aoleu,,  
Cocoțat chiar pe bombeu  
Semnat Gool(Anca)*

Orașul tremură din toate încheieturile de străzi prăfoase, parcă fiecare are de demon(tat) sau demon(strat) ceva, mai ales armătura de om, bula de cristal ambiguu, cușca în care se mușcă insul cu umbra lui deodată nefiresc de mare....

Ahtiați după lock-downurile teribile din mintea noastră, grăbim paroxistic, pe trotuare și mai ales pe grupuri de presiune, înhățând orice informație, loc liber, ofertă, pui de stres. Tântici elegante, dar și agasate, își dau suflul și năduful în a lămuri, la mobil, cine știe ce problemă de stat (pe loc, pe loc, fără pic de busuioc, hăăă!). Damful de cocoană fat-ală este rapid spulberat de câte-o angoasă câmpenească cu iz de tochitură țopârlănească.

De fapt, știm sau nu, alergăm după Acea incitantă glisare, ca un arcuș, între sentimentul că ești dorit și dorești ca un tot, fără să te crampezi de false adorări, fără obligații, atenți doar la ceea ce ne cere cu adevărat mintea asta drapată ca o păpușă, pe vremuri, în prea multe falduri.

Liniștea a devenit aproape un totem de bun gust. Încredearea de-o viață în cineva pare a ține de domeniul fantasticului. Apelăm la virtual pentru osanale închipuite, pentru socluri din pulberi, pentru a ne scoate prea-plinul tot mai sec la tarabe kitschoase.

Câți dintre cei care își coafează cu grijă aceste mesaje măiestrite, savuros de aburoase(n) cot și la pixeluală groase, au măcar un OM căruia să-i spună , simplu, în față, ceea ce simt, să meargă măcar un pic alături în stările de răscruce?

Ideologic am devenit mai labili, dăm alte și alte turnuri valorilor, ne alintăm în turniruri

de sensuri. Cei care, de fapt, nu se plac în mod real, deși au succes, mă frapează încă mult. Au atâtea măști și pârgii de simulare!

În fața marilor sentimente, a marilor revelații interioare, ar trebui să se tacă, măcar o vreme, cu spor... măiestriu. Clămpăneala devine aproape feroce în atari con-texte. De multe ori neanturi și edenuri succesive se cizelează într-un timp record, racodându-te la tezaure inexprimabile imediat.

Unde mai găsim salturi de conștiință și care le mai este rostul într-o lume destabilizată, măcinată de sufletul-dublu al unor sufleori de intelect, pe o scenă cu tot mai mulți, mai gălăgioși, mai vocali actori, părăsita de regizori, inconsecvent luminată, înconjurată de spectatori abulici care nici măcar umbra nu și-o mai înghit?

Bag io zama că de vacanțele „ideale„ de FB nu scapă nimeni. Toți cei care ne holbăm la pozele altora, care am vrea ca mânuța noastră să fi ridicat paharul cu acel frappe îmbietor, peste care se aburcă un cer numai bun de pic(t)at în freză, care dorim ca umbra noastră să dănțuiască puțin în luminișul acela uitat de lume din inima codrului bățul de vânturi, facem parte din același familion de lampion aruncat pe marea viselor împlinite din Pixelardia.

#### THAT'S WHY THE DADDY E UN LORD

Ascult, de pe hol, câteva minute, convorbirea lor. Dată fiind situația mentală a tatei, sunt curioasă dacă o recunoaște pe mătușa. Se pare că da...oarecum. Apoi îmi dau seama că urmează un tir de întrebări și mă retrag în bucătărie. Dar răspunsurile lui, deși monotone, repetate la nesfârșit „Sunt bine, mătușă...mă simt bine”, liniștesc, parcă, atmosfera. Pentru nașa-mea de 99 de ani, tata a rămas cumva copilul căruia musai îi poartă de grijă, pe care-l ocrotea în Fierari,

numai bun de dăscălit mereu....Ei bine, cine are clasă, are, și o păstrează chiar și în condițiile în care memoria îi joacă nu doar feste, dar i se resetează cam la minut....

Trebuie să se întâmple și Binele pe care-l dorim cu toată ființa, cu finețea aceasta a umanului aparent contorsionat.

Un trup de dincolo de trupul direct, un trup învăluitoare al iubindului care cuprinde și o rămășiță-de fapt un trunchi comun al limbii, doruri increate, acel „alături„, pe care-l știi și simți de-o viață și de-o taină, pricepându-te, desfăcându-ți fricile în particule necesare, îmblânzindu-ți sălbăticiunile.

Unele emoții transfigurează, retrospectiv, orice ordine socială. Destul de rar ne gândim însă, la ele, și ni le asumăm, sau ne batem pentru a le face loc pe lume.

În ultimul timp observ tot mai multe derapaje de la gândirea clară, lucidă, asumată. De parcă bietezele mecanisme de adaptare și apărare șubrede, haotice, inconsecvente, trebuie musai cocoțate vajnic și necesar aproape de o stare de nebunie intens auto-elogiatoare. Și, în parte, de ce nu, plagiatoare a demenței altora. Se pare că ne întrecem în cursa nebunească de a fi „alătura cu drumul„, și, aș zice, cu dramul de bun simț care ar trebui să se mențină. Cunosco oameni care nu mai funcționează decât în casă sau într-un cerc extrem de restrâns, feriți de lume prin metode de care par ultraconvinși, medicalizându-se de dimineața până seara, otrăvindându-se voalat sau direct.

#### NEBUNIA LOR, ȚICNEALA TA

Față de șarmul țicnelilor vechi, cele de azi suferă pentru că sunt, cumva, prea...sclipicioase, voit sclipicioase, aș zice. Pe undeva autorii sau promotorii lor vor să iasă în evidență, se pare că sunt conștienți de clămuța/veriga-lipsă, de mintea într-o,

aparent, intangibilă, eclipsă. Dar și tot mai dornici spre a se face o dreptate surdă care totuși bălăngăne ca un clopot ieșit din uz, ca un gong într-un gang al nimănu. De la delicioasele tertipuri de supraviețuire-haioase- s-a ajuns la hidoasele (uneori) mecanisme de apărare. De la micile și încântătoarele clivaje de acomodare, la miștocăreli abuzive care descentralizează ființa umană. Nebunia altora e o nebuloasă în coate roasă, pe când a ta e justificată-justificat (de porc) ăăă de un milion de (lait) motive. Nebunia lor e frustră, brutală, țicneala ta are damf metafizic, e ca un puf extrafin cu care frumoasele saloanelor de artă ale Parisului se pudrau cu mare atenție și grijă. Nebunia altora este ușor de prins în definiții stătute, țicneala ta e o baladă haiducească în care razele piezișe ale soarelui străbat o infimă parte din întunericul pădurii....

Ceea ce iubim cu adevărat scapă sau chiar se opune legilor unei societăți sclivisite și pomădate-n exces. Cumințenia atrage, lealitatea este necesară ca aerul. Șansa la adevărata prietenie, la acel căuș uluitor, fragil și indestructibil deopotrivă, nu apare pe toate drumurile. Acea stare prin care simțim că stăm la îndemână cu îngerii, că nu mai fandăm sau fentăm nimic, că nu este necesar să ne ploconim emoțional deloc, este unică.

Aceste Pitzi care ne do(a)r, cu valori unicolor. Și cu valuri de bîrfă la purtător. Ce să fac, am început să trag cu ochiul la fătuțele din oraș, care mai de care mai clevetitoare, unele, poate, viitoare amice ale lui Alex. Cred că încep să fiu, deja, o soacră acră... Vizionar Creangă ăsta...

Câți dintre cei care își coafează cu grijă mesajele măiestrite, aburoase-savuros de aburoase(n) cot și la pixeluală groase, au măcar un OM căruia să-i spună , simplu, în

față, ceea ce simt, să meargă măcar un pic împreună în stările de răscruce?

În stări depresive sau de surmenaj intens, autoalintul are o imensă putere de regenerare. Trebuie să evaluezi și inițiativă dacă sigur, sincer, dincolo de mășcări lingvistice, de promisiuni, de toate felurile de așteptări ale tale, ți se potrivește sau nu o anumită situație, stare emoțională, conjunctură. Să te consideri un mic imperator năzuros în universul tău. Dincolo de toate manualele de motivație, asta este strategia la care apelează cei cu un reglaj bun, pe cuvânt de pionier zic vouă!

Când, în sfârșit, cedez nervos și-mi iau rochie mini, văd doar tăntilici în blugi sau pantaloni de in, mergând nonșalant cu teniși sau balerini, în timp ce eu mă balansez pe un toc de 3 cm...

Ceea ce te face speriată și cu o nebuloasă pe creier este nu doar inutil, ambiguu, ci și lipsit de relevanță pentru linul tău. Boala asta de a plonja în traume inexistente a devenit chiar un flagel al celor care se cred vindecătorii cuiva sau măcar receptorul clivajelor lui comportamentale.

Iubirea nu ține cont de orgolii sau suspiciuni și nici de a bate din picior timpul ca pe un șnițel, într-o frăgezire... când e vorba de drag de om totul, absolut, se încarcă de răbdare.

Cu bățul înfipt în hipo-lipo-talamus, cu ambățul generat și buricat de instrumente smart, virtuale, de supraveghere, cu acest suport imediat și complet, eficient, pentru memorie, trăiri, percepții, nu ne mai încordăm simțurile, nu mai suntem atenți, receptivi, cu adevărat inventivi.

Și, parcă mai rău, nu ne mai preocupă bunătatea aia simplă, care dă luciul ierbii, ne avântă unii spre alții ca pe niște copilandri cu descânturi de fericire ad-hoc, așteaptă să vorbim adevăruri cu puținii Prieteni care ne



susțin sufletul și în al cărui drag plonjăm mereu, din nevoia de a ocroti, cu adevărat, viața...

---

## Baruh Elron



## Yusuke Saito: pppiiizzzzzzzaaa

*Yusuke Saito, "OOPARTS (pizza) 17" (2023), ceramică, 9 3/10 x 9 3/10 x 1 inch (image prin amabilitatea lui Yusuke Saito și PAGE (NYC))*

Cu crustă subțire, adâncă, cu trei feluri de brânză? Vă va fi greu să recunoașteți aceste vechituri printre pițele ceramice ale lui Yusuke Saito, presărate cu garnituri precum grătarul de plante de mlaștină, covrigei, felii de pepperoni turcoaz, fructe tari acrișoare și alte garnituri improbabile scoase din "mini-frigiderul unui OZN prăbușit". Sculpturile, de culoarea bomboanelor ale artistului din Tokyo, amintesc mai degrabă de interiorul unor vase Petri decât de îndrăgita felie de piță newyorkeză. Transformând umila pizza într-o operă de artă delicioasă, Yusuke ne invită să reflectăm asupra ciudăteniei cotidianului. -



### Probleme nerezolvate, ale istoriografiei.

Desigur, sunt multe probleme în discuție. Să nu credeți că istoria se scrie așa ușor. Pentru o singură afirmație din tratatele de istorie, sunt zeci de articole și sute sau mii de discuții la o bere (sau o cafea, depinde). Am ales pentru dvs. câteva idei, pentru a vedea doar un colț din complexitatea studierii trecutului. Cultura Cucuteni. Prin anii '70, mass-media mondială uimea lumea cercetătorilor (și nu numai) cu o fotografie ... triplă. Color. Un vas din cultura eneolitică (Eneolitică; adică de după neolitic; i se mai spune și epoca aramei sau de tranziție) Cucuteni era identic (formă, decor, culoare) cu un vas din China antică. Dar și cu un vas din America precolumbiană. Multe idei despre similitudine, dar nici o rezolvare concretă. Ieri (16.08.2023), am aflat de la Digi.24, că soții Lazarovici (Magda și Gheorghe) au găsit o serie întreagă de analogii între ceramica pictată Cucuteni -din stațiunea pe care o sapă- și o stațiune din China. Nu doar un vas. Știrea este extrem de importantă. Desigur, explicații sunt -încă- multe. *(N.B. În ce privește lutul ars utilizat la tencuirea pereților, nu cred că este o mare descoperire. Toate așezările epocii aveau pereții din niiele lutuite. În zonele cu loess. Chiar și acum se folosește sistemul, niielele fiind înlocuite cu cherestea. Și, uneori, lutul înlocuit cu ciment.)* Este un mare pas înainte. De la un vas, la aproape totalitatea vaselor pictate. Subliniind meritul cercetătorilor amintiți, nu trebuie să uităm că mai era un vas asemănător din America precolumbiană. Și -evident- mai trebuie ca acest tip de ceramică să mai fie

descoperit și pe drumul de zeci de mii de km ce separă România de China. Până atunci, rămâne o problemă neelucidată... încă. (Spre deosebire de o "colibă" realizată pe lângă București, de un geolog. Îndrăgostit de cultura Cucuteni, a creat o replică contemporană. Sau mă rog, ce a crezut, el, că este replică. Toate bune și frumoase, numai că numita cultură nu a existat niciodată în Muntenia. Pe atunci, în Muntenia exista cultura Gumelnița. Muntenia, Dobrogea, estul Bulgariei până la Marmara și muntele Athos. Bulgarii îi spun Karanovo VI. Între Gumelnița și Cucuteni a existat o zonă de contact. Galați-Brăila și Carpații de curbură. Zona a fost declarată ocupată de o cultură independentă, numită Stoicani-Aldeni. Deci coliba Cucuteni se potrivește ca nuca în perete cu Bucureștiul.) Originea tracilor. Până acum, sunt trei teorii despre geneza tracilor. Tracomani susțin că tracii sunt puri etnici din neolitic până azi. Având de-a face cu o continuitate perfectă. O cercetătoare sovietică a considerat că tracii sunt noii veniți din epoca fierului. Teoria îmbrățișată de cei mai mulți istorici români (și nu numai), este că tracii s-au format din fondul local de epoca bronzului și noii veniți. Nu are rost să discutăm de teoria tracomanilor. Pentru că neoliticul de pe teritoriul nostru este tributar neoliticului anatolian, care a migrat -prin Balcani- până aici. După ce au dezvoltat culturi strălucite, sub șocul indo-europenilor, mulți purtători ai eneoliticului nostru se retrag în sud. Desigur, au existat și supraviețuitori care nu au plecat. S-au ascuns prin păduri și mlaștini. În timp, au găsit metode de conviețuire cu noii veniți, creând alte culturi materiale. Dar strălucitele lor culturi au dispărut, cu obiceiuri cu tot. (Matriarhatul înlocuit cu patriarhat, cultul fecundității și fertilității

înlocuit cu cultul soarelui și -de multe ori- inhumanitatea înlocuită cu incinerarea. Nici așezarea stabilă nu mai era așa de răspândită și fixă, creșterea animalelor înlocuind cultura pământului, care a devenit doar o anexă. Populația a fost indo-europenizată, în decurs de 1000-1500 ani.) În plus, teritoriul nostru era stăpânit aproape pe jumătate de extensii (autohtonizate, dar extensii) ale culturilor siberiene sau iraniene din nordul pontic. (Noua, Coslogeni. Țineau de complexul Sabatinovka.) Personal, nu cred că este vorba de purtătorii culturilor neolitice și eneolitice, ca reprezentanți ai tracilor. Putem vorbi de strămoșii lor. Dar asta e cu totul altceva. În ce privește teoria că noii veniți ar fi fost traci, iar sunt tot felul de probleme. Acești nou veniți, aparțin Europei Centrale (sud Germani, Austria, Cehia, Panonia, nord Serbia, vest România). Cultura câmpurilor cu urne funerare. Denumită în fel și chip. Atît la ea acasă, cât și când a început migrația. Crescători de animale în turme mari, războinici, case rectangulare, ceramică neagră lustruită, inventar din bronz. Dar această cultură emigrează în Italia, Galia/Iberia, insulele britanice, Benelux, nord (Danemarca, Norvegia, Suedia) etc. Dacă acceptăm că ei sunt tracii, înseamnă că toată Europa a fost tracă. Este cam greu de dovedit așa ceva. Rămâne ca acceptabilă teoria cu fuziunea dintre noii veniți și culturile epocii bronzului de la noi. Bine, spațiul trebuie mărit nițel: sudul Poloniei, nordul Mării Negre (unde vor apare tracii bosforani), fațada estică a Balcanilor și... mai toată Anatolia. Pentru că asta e lucrul nestudiat de noi -și de mulți alții-. Anatolia e plină de traci. De unde vin? Când? Cei mai mulți cercetători admit că vin din zona Dunării de Jos, începând cu sec.

XII. (După prăbușirea Troiei. VIIb2.) Dar în timpul ăla, aveam de-a face cu "noii veniți" (cultura câmpurilor cu urne funerare) și băștinașii. Au venit împreună în Anatolia? Parțial, da. Vedeți că în stratul Troia VIIb2, există ceramica Babadag și Coslugeni. Am vorbit de multe ori cu Sebastian Morintz despre ele. Prezența lor în același strat arheologic, indică nu doar contemporaneitatea culturilor (deci Coslugeni nu se termină brusc, la finele sec. XIII; sau se termină la noi, pentru că au migrat în sud; iar Babadag nu începe brusc în sec. XII...), ci și colaborarea lor. În apărarea Troiei, de ahei. ("Tracii" și amazoanele nord pontice, din Iliada lui Homer.) Posibil să fi plecat în Anatolia. În felul ăsta, nașterea civilizației trace este mult mai complexă și pe un areal mult mai mare decât se prpânăunea pînă acum. (Să nu mai vorbim de formare tracilor în Panonia, loc ferm deținut de cultura câmpurilor cu urne funerare. Asta presupune o influență masivă spre vest, a ocupanților teritoriului intracarpatic. Deși vedem -clar- o migrare masivă din vest spre Ro și nordul Mării Negre. Sau după sec. VIII, începe să se facă simțită influența intracarpatică?) Dar cercetările continuă...

### **Corăbiile antice.**

Numeroase izvoare ne amintesc de galerele antice. Cu un rînd de vâsle, cu două(bireme), cu trei(trireme), cu patru(pentereme) și cu cinci(quinquereme). În baza unor imagini de epocă, mulți istorici consideră că navele respective aveau rîndurile de vâsle etajate. Dar... ați calculat cât de înalt trebuie să fie bordul unei corăbii cu 3-5 rînduri de vâslași dispuși pe verticală? Și ce pescaj trebuie să aibă, ca să



nu se răstoarne? E bine, calculați! Apoi, să calculați și lungimea ramelor pe fiecare rând. (Ce greutatea aveau cele de la înălțime? Ce forță trebuia să aibă sclavul, pentru a o mânui? Marș constant, de lungă durată și rapid, în timpul luptelor.) Și aveți grijă să sincronizați mișcarea vâslelor, să nu se încurce. Alți istorici consideră că știrile respective se referă la numărul de vâslași pe o băncuță. Corabia are aceeași înălțime, dar rama este acționată de 1, 2, 3, 4 sau 5 vâslași. În cazul ăsta, vasul capătă dimensiuni mărite pe orizontală, nu pe verticală. Disputa nu s-a încheiat, încă..., deși oficial, apar doar imagini cu vâslașii dispuși pe verticală.(?!!) Sunt doar câteva probleme. Practic, aproape orice afirmație despre trecut poate fi rezolvată în mai multe moduri. Depinde de izvoarele pe care le avem, la un moment dat. Mai regretați că nu v-ați făcut istorici?

### **Copiii VENEZUELEI**

*"Aș fi putut fi una dintre aceste fete":  
Documentarea crizei de sarcină la  
adolescente din Venezuela*

de PHILIPPA KELLY

### **Ana María Arévalo Gosen,**

câștigătoare a Premiului Marilyn Stafford Foto Reportage, vorbește despre realitățile maternității tinere și despre motivul pentru care speră să schimbe legile privind avortul din Venezuela.

Ana María Arévalo Gosen avea doar 16 ani când a decis să întrerupă sarcina. "Îngrozitor" și "traumatizant" sunt cuvintele pe care fotografa le folosește pentru a descrie procedura, care este pedepsită cu până la șase ani de închisoare în Venezuela, țara sa natală. Legile stricte din această țară, împreună cu ratele ridicate ale mortalității materne și accesul redus la contraceptive, lasă multe tinere ca Gosen cu puține opțiuni de reproducere.

*"Lucram la un alt proiect în acest centru de detenție preventivă din Venezuela, când mi-am dat seama că multe dintre adolescentele reținute acolo erau mame", își amintește Gosen. "Motivul pentru care se aflau în închisoare sau în detenție era că erau acuzate de jaf și, dacă le întrebai, îți spuneau că le era foame și că nu aveau de ales decât să comită infracțiunea."*





În ciuda acestei traume, fotografa a reușit, treptat și pe parcursul mai multor ani, să câștige încrederea tinerelor mame din Venezuela. **Bunicile la 30 de ani** este o dovadă a forței relațiilor pe care le-a construit. Din punct de vedere tematic, imaginile proiectului sunt impresionante în mondenitatea lor, indicând o acceptare completă a prezenței lui Gosen. Din punct de vedere vizual, ele oferă o juxtapunere izbitoare între cerul albastru al Venezuelei și casele întunecate și înghesuite ale tinerelor mame din țară. Deși aceste imagini sunt acum premiate, fotografa nu intenționează să treacă mai departe de "Bunici la 30 de ani" - în schimb, cu ajutorul recente sale subvenții, intenționează să militeze pentru schimbare. Ea plănuiește să realizeze un film documentar care va fi distribuit în comunitățile afectate, dorește să aducă

ginecologi și obstetricieni în școli și, poate cel mai important, speră să contribuie la schimbarea legilor privind avortul din Venezuela. "Am deja 35 de ani, am făcut deja avort, am făcut deja terapie", spune Gosen cu pasiune. "Cred că, în inima mea, acesta este unul dintre principalele motive pentru care fac asta acum, pentru că aș fi putut fi una dintre aceste fete."





## Curiozități turistice

<https://antoneseiliviu.wordpress.com/2023/08/18/ridem-din-scurt-7/>

Un grup de turiști prin Apuseni găsesc întâmplător o peșteră. Intră, o vizitează, totul era foarte fain, numai că mirosea îngrozitor. Când ies afară, se întâlnesc cu un baci. Îl întreabă:

- Dom'ne, ce e cu peștera asta, e foarte frumoasă, dar de ce pute așa îngrozitor înăuntru?

– Apăi, dragii mei, răspunde baciul, e o întregă legendă. Pe vremuri, înăuntru trăia un căpcăun. De două ori pe an, cobora în sat și răpea cea mai frumoasă femeie. Tot așa, până când au rămas sătenii numai cu urâtenii de femei, pe care nu le mai folosea nimeni, și, deci, satul era în pragul dispariției. Atunci, s-au adunat sătenii să se sfătuiască cum să scape de căpcăun. S-au gândit să îl cheme pe Făt Frumos. I-au dat un fax și, după cam o săptămână, a venit. A intrat Făt Frumos în peșteră, l-a luat pe căpcăun și l-a înfipt până la glezne în pământ. Căpcăunul s-a enervat și l-a băgat pe Făt Frumos până la genunchi. Asta, ce, să se lase mai prejos? Îl ia pe căpcăun și-l bagă până-n brâu în pământ. Căpcăunul, cu ultimele puteri, îl ia pe Făt Frumos și-l bagă până la subsuori. Făt Frumos, nervos ca dracu', îl ia pe căpcăun, îl bagă până în gât, scoate paloșul și-i taie beregata. Sătenii, fericiți, au tras un chef de pomină — vreo două săptămâni au tot băut. Ca răsplată pentru Făt Frumos, i-au dat-o pe cea mai frumoasă dintre urâtele pe care le mai aveau. Țștia doi s-au căsătorit și au trăit aici până la adânci. Turiștii fură și nu prea captivați de poveste:

-Bine, dom'ne, dar tot n-am înțeles, ce pute așa în peșteră?

– Apăi, nu știu, s-o fi c\*c\*t vreunul pe acolo!

## Sofia Gelman

### Oameni suntem

Celebrul violonist, Lord Yehudi Menuhin, a inițiat în anul 1975 - cu sprijinul UNESCO „ziua internațională a muzicii”. De atunci și până în zilele noastre, data de 1 Octombrie este dedicată acestei delicate arte; pretutindeni se menționează sărbătoarea configurației sonore prin concerte deosebite, prin interpretarea unor opusuri aparținătoare diverselor spații geografice sau a diferitelor stiluri de compoziție. Scopul inițial fusese dorința de a ajunge la o armonie globală pe undele muzicii spre a înlesni înțelegerea dintre țări și popoare. Tradiția s-a păstrat, evenimente muzicale se organizează în multe centre culturale în speranța unei cunoașteri reciproce ale comunităților etnice de pe Terra... După opinia lui Debussy:

**„muzica este singura limbă pe care o înțelege toată lumea, indiferent de locul în care trăiește” !**



23 years in fine art is not enough time to develop a new school or an innovative trend that changes the evolutionary course of art. And yet, by examining the works of those participating in this anthology we discover the core of the future of art. I would weigh up the classic works of the traditional painters Scwartz, Manes, Gluzberg, Cojocar, that can be found in any serious museum in the world. In the middle of the scale we will admire Baruch Elron, Arie Lamdan who present us with a fantastic world, made by master's hands, but also a diversification of subjects affected by the twisted times we live in the 20th century. Woman, self-portraiture, perpetual introspection, sometimes cynical and cutting are the ingredients that make us admire the strength of these works. At the opposite extreme we find the innovators Max Tinman, Eduard Almashe, Toma.

The three choose technology, digitizing the image but also using physics by letting their work be created on the computer, mixed on screens and then digitally printed. Eduard and Daniela prefer random paintings produced by applying acrylic paint on a static or moving base.

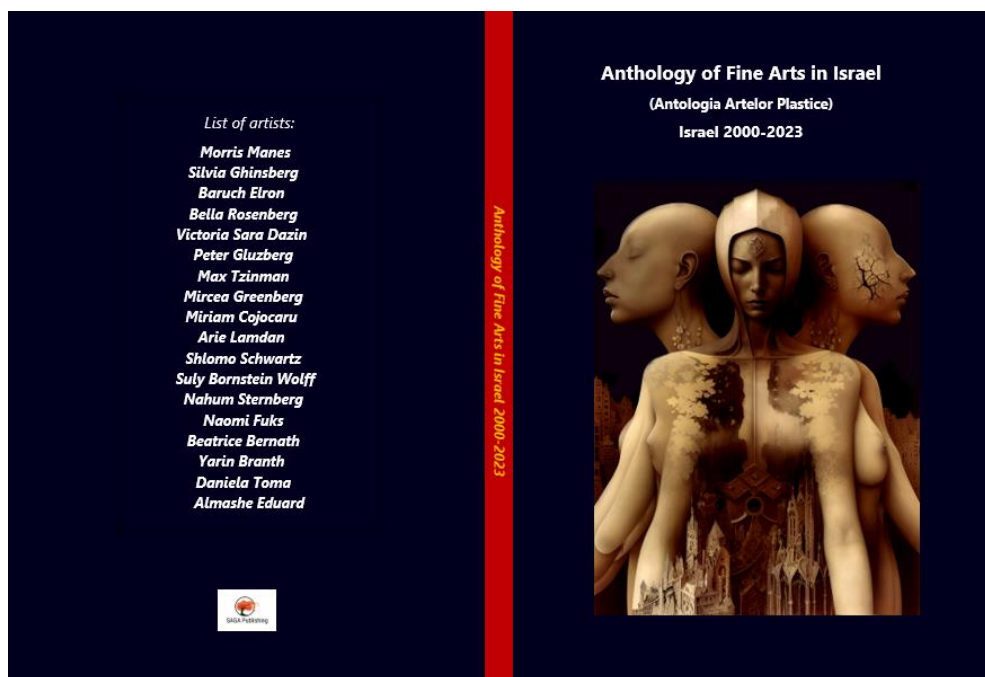
The paint obeys physical laws, gravity, Coriolis forces, but also the mechanics of viscous fluids that drip on canvas, wood or cardboard in a final controlled by the painter- but totally unique and unrepeatable. There are also two illustrators of force at the antipode. Nahum Sternberg draws nudes and portraits with few lines and shadows, finally running his work through Photoshop software with which he adjusts colors, surfaces, in an extreme minimalism of

expression. Silvia Ghinsburg offers us landscapes saturated with colour, and a particularly varied treatment of the female subject captured in various positions or as part of groups of women. A special intense chromaticism is found in Naomi Fucs works. She participates with an exclusive collection of rich female figures and silhouettes - acrylic mixed media adorned with gold, silver, precious stones. It will remind us of both Renaissance painting and the modern Austrians Egon Schiele and Gustav Klimt.

As an echo of previous arts in the 20th century, the collector of paintings, drawings and sculptures Mircea Greenberg has generously unveiled a stunning collection. Israeli painters, sculptors, draughtsmen and ceramists allow us a glimpse into the transition from classical to abstract, modern and surreal that followed. It looks like the third millennium is starting with energy and with many visual surprises. We promise to return to the state of the arts in the future.

***Copyright of the reproductions belongs to the participating painters.***

*Adrian Grauenfels*





Eduard Almashe



Miriam Cojocaru

Bernath Beatrice





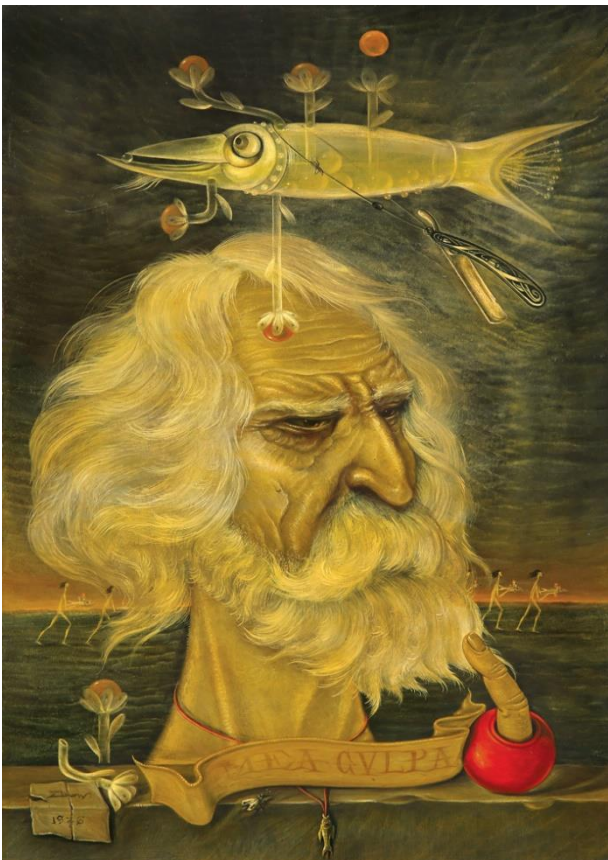
**Dazin Victoria**



**Arie Lamdan**



**Baruch Elron**



**Suly Bornstein Wolff**





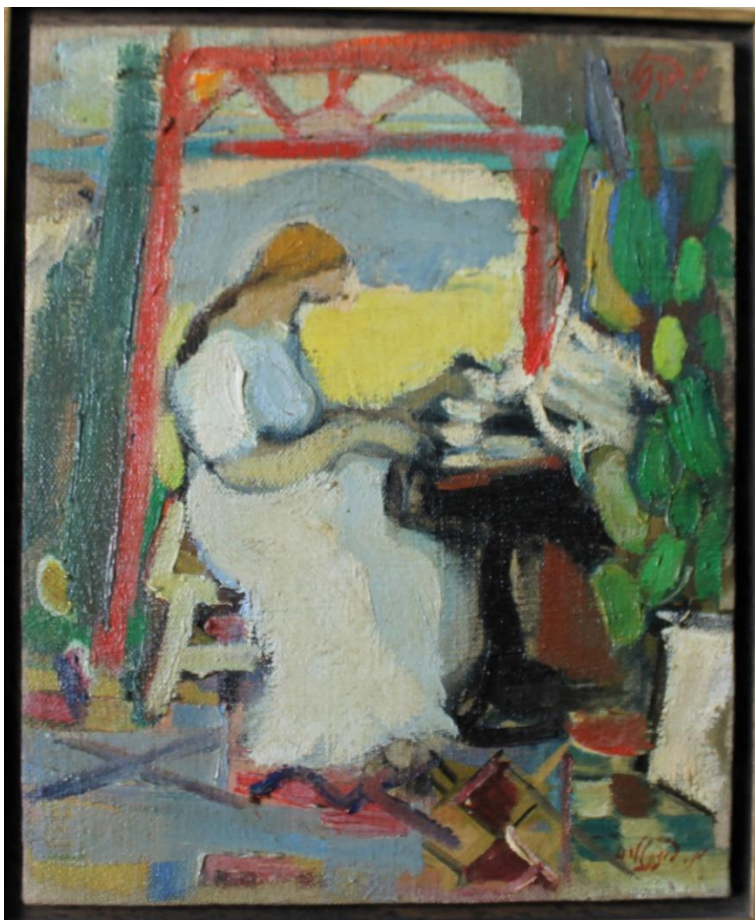
**Shlomo Schwartz**



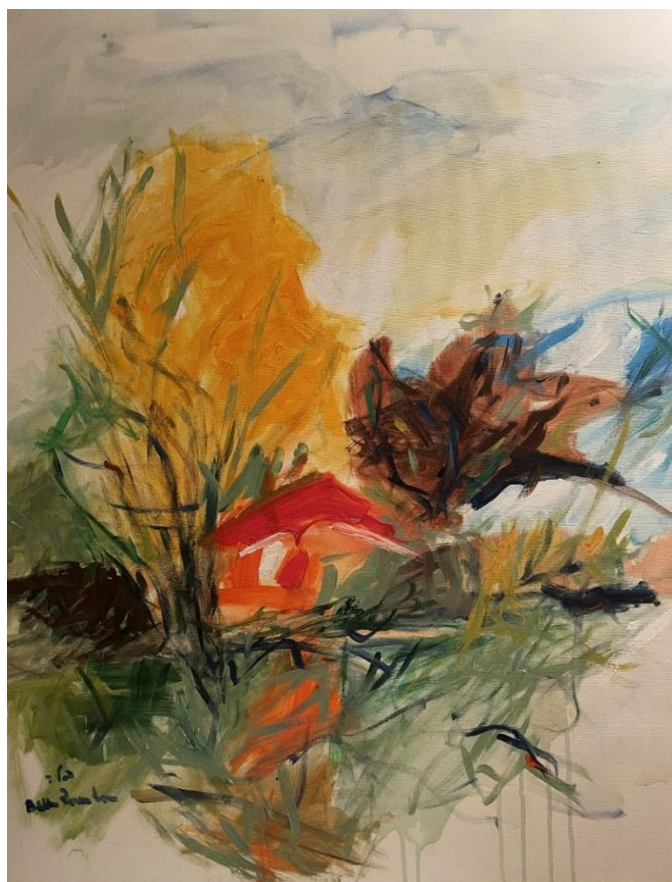
**Morris Manes**



**Colectionar - Mircea Greenberg**



**Rosenbaum Bella**





**Nahum Sternberg**



**Max Tzinman**



**Peter Gluzberg**



**Naomi Fux**





**Silvia Ghinzberg**



---

**Editura SAGA 2023**

[gadrian40@gmail.com](mailto:gadrian40@gmail.com)

**Albumul de Artă se poate procura pe  
AMAZON.com**

la adresa :

[https://www.amazon.com/Anthology-fine-Arts-Israel-2000-2023/dp/BoCF48S7XN/ref=sr\\_1\\_3?keywords=adrian+grauenfels&qid=1692496156&sr=8-3](https://www.amazon.com/Anthology-fine-Arts-Israel-2000-2023/dp/BoCF48S7XN/ref=sr_1_3?keywords=adrian+grauenfels&qid=1692496156&sr=8-3)

## **UMOR ARDELEAN**

### **Studii ale cercetărilor ardeleni**

1. Cercetătorii ardeleni au descoperit că atunci când ne dăm jos tricoul, de fapt îl dăm în sus.
2. După îndelungate studii, cercetătorii ardeleni au concluzionat că omul face trei mari greșeli în viață: strică vinul cu apa, cafeaua cu zahărul și dragostea cu căsătoria.
3. Cercetătorii ardeleni s-au dumirit că vasluienii nu beau mult. Beau tăt.
4. Cercetătorii ardeleni au descoperit că dacă un bărbat îi preponderent calm și liniștit, înseamnă că n-a dat peste femeia potrivită.
5. Cercetătorii ardeleni au ajuns la concluzia că cele m

ai multe vitamine se găsesc în farmacii.



*Via Liviu Antonesei*



**Muzeul Metropolitan NY a achiziționat și restaurat un portret rar din secolul al XIX-lea al lui Bélizaire, un copil înrobît a cărui figură fusese acoperită cu vopsea.**



**Brâncuși și Titulescu. „Cei doi uriași  
pășesc agale, braț la braț”  
de Vintilă Russu-Șirianu**

*Publicat pe 3 iunie 2011 de Victor Potra  
În memoriile sale, Vintilă Russu-Șirianu  
povestește de întâlnirea dintre doi giganți  
ai spiritului românesc:*

**Constantin Brâncuși,  
Nicolae Titulescu.**

Ce „olteni"! În fermecata lor cobiliță au purtat aur românesc care a bătut toate valutele, peste tot globul pământesc.

Am avut norocul să asist la o întâlnire a lor, pe care aș putea-o numi istorică.

Titulescu venea foarte des la Paris. Simplu ministru al țării la Londra, el era, de fapt, permanentul ministru de Externe al României.

Acest jurist de supremă clasă, superb orator, diplomat-stea, cu drepturi certe în istoria politică a vremii, om de vastă cultură, inteligență scăpărătoare, spirit acid și seducător, limpede și ordonat cu rigoare, cu o comprehensiune justă și adâncă a tuturor gamelor intelectuale, avea un mic călcâi al lui Achile: artele.

Așa s-a făcut că „misterul Brâncuși" a fost, până la un moment, o problemă dificilă, chiar sâcâitoare pentru el.

Am fost, mai întâi, martor la „enunțarea" problemei de către el însuși. În 1926 eram secretarul lui Octavian Goga. Prin mai, sosește în țară Titulescu. Sunt foarte buni amici. Se complac mult în contact direct.

Dejun, în doi, la Capșa, într-un salon separat.

Vreo trei ore, au dezvoltat, au depănat, au țesut politică – internă și externă.

Precum era ritualul stabilit, pe la patru, vin „să-l iau" pe Goga la Parlament . Cei doi „mari" își răcoresc gâtleurile cu suc de grep și de portocale. Finalul convorbirii este mai ușor, mai simpatic. Adăstăm la un filtru. La un moment, Titulescu vorbește, cu plăcere, despre succesele europene ale lui Enescu, Gogu Georgescu , Traian Grozăvescu .

Le descrie cu mândrie răsunetul.

Goga, clipind:

– Bun, bun! Dar pe Brâncuși îl uiți?

– Deloc. Acela mă macină, mă sâcâie rău, Goga!

– Ce spui? V-ați certat?

– Da' de unde! Dar mi-a pus o problemă dificilă. Mi-a creat un complex...

– Perfect. Asta înseamnă că te-a impresionat puternic. N-ai greșit. Va fi cel mai mare sculptor al vremii. E imens!

– Ți-e ușor să vorbești cu darul tău excepțional în aprecierea operelor plastice... Eu îl am foarte puțin. Dar nu pot suferi nimic obscur în mine. Ei, pe Brâncuși n-am reușit să-l descifrez. Cinstit o spun. Simt că este ceva neobișnuit de mare în sculptura lui, dar nu am ajuns să-i înțeleg limbajul. Pricepi cât de stupid poate fi un lucru cam ca acesta: citești cu admirație o carte celebră și ți-e imposibil să-i povestești subiectul!... Așa sunt eu cu Brâncuși. Și în fața unei lumi occidentale care îl ridică în slavă, eu, dublul lui compatriot, fac pe papagalul! Este inadmisibil. Va trebui să rezolv problema asta: să învăț vocabularul creației lui, să știu ce vrea, să înțeleg drumul pe care a mers, să pot vorbi despre el cu propriile mele cuvinte!



Și, sânguincios, metodic cum era, Titulescu a rezolvat „Problema” Brâncuși.

Am fost prezent la „prima lecție”. În primăvara lui 1928, Titulescu trecuse Canalul Mânecii și domiciliu, ca de obicei, la Paris, la Hôtel Chatham.

Aveam un prieten, atașat la Legație, băiat bun (de o rară frumusețe), Sandu Stănescu. Oltean, get-beget și el. Sună într-o dimineață la mine.

– Hai, Rusule, în ambasadă!

„Șeful” (așa îi spuneau lui Titulescu cei din jur) ne trimitea la Brâncuși, să-l convingem, neapărat, să fie invitatul lui Titulescu la dejun, a doua zi. (Stănescu, în calitate de oltean, chiar din județul lui Brâncuși, avea oarecare trecere la el.)

Clopoțim în Impasse Ronsin. Avem noroc. Brâncuși ne surâde. Ne cântărește puțin capetele, din ochi (cum ai cerca pepeni), apoi zice:

– Vin.

Două sau trei ore fascinant de interesante au fost pentru mine. Suntem patru, la o masă largă, rotundă, în largi fotolii de bambus, în largul spațiu al celebrului pavilion Henri IV, pe terasă, la Saint-Germain.

Ziua e splendidă: o rochie de bal spumoasă, pe trupul primăverii.

Sub noi, imensa șerpuire verde cu scânteieri de argint a Senei.

În depărtare, ca pe zarea halucinantă a unei Fete-Morgane, în pulbere de aur fin, se creionează minunata siluetă a Parisului...

Un prânz ales (rânduit chiar de Titulescu). „Marele român european”, cu

verva lui scânteietoare, ne-a legănat într-o conversație plăcută, variată, despre tot, despre toate. L-au amuzat pe Brâncuși mai ales incidentele și faptele din protipendada politică a lumii, pe care le povestea Titulescu. La coniac și cafea, o mică tăcere. Brusc, zâmbetul lui Titulescu a stat, glasul sună măsurat, serios.

– „Meștere Manole”, îi spune lui Brâncuși, am să-ți fac o mare rugare.

Brâncuși, cu ochiul lui de drac:

– S-auzim!

– Doresc să-mi dai o lecție.

– De diplomație?...

– Nu. De „Brâncuși”!

– Hei, lasă ghicitorile diplomatice, ministrule! Vino la chestie. Atunci, „elevul” Titulescu (căci știa să fie, oricând, un elev cuminte, atent, să învețe de la oricine), îi explică lui Brâncuși simplu, clar, „perplexitatea” lui în fața „misterului Brâncuși”. Dorința, nevoia lui imperativă de a-l pricepe, de a-i putea comenta creația, cu propriile sale puteri.

– Știi, încheie Titulescu, când ești obligat să frecventezi atâta lume ca mine, este penibil să faci pe papagalul...

Parcă-i amuzat Brâncuși. Zâmbește șiret.

– Înțeleg, nu știi cum să vorbești despre mine.

Dar Titulescu nu surâde. Îi răspunde cu aceeași simplitate și seriozitate.

– Exact. Și vreau să știu. Vreau să învăț să știu. Și te rog să mă ajuți. Suntem doar români și olteni amândoi, nu?

Iată că și făuritorul „păsării măiestre” deschide poarta spre seriozitate. Se îndreaptă, naltă capul, cată atent la Titulescu și conchide, cu o vibrație pe care vrea s-o ascundă după glasul alb:

– Da... olteni și rumâni suntem. Amândoi...

Două clipite, tace. Apoi, se apleacă spre Titulescu:

– Ei, și ce vrei să știi?

– Tot.

– Tot?! Cam lungă poftă ai...

– Să zicem, un tot... limitat, concede Titulescu. Uite, Brâncuși, eu nu concep că poate exista un adevăr autentic care să nu poată fi expus clar și înțeles limpede de orice minte normală. Nu?

– Firește.

– Ei bine, există un „adevăr Brâncuși”. Eu nu spun mister. Adevăr! Acest adevăr vreau să-l cunosc. Eu nu sunt un mare cunoscător în artele plastice. Cred totuși că sunt în stare să pricep acest „adevăr Brâncuși”, dacă mi se arată clar. Câte formulări, supoziții, afirmări n-am citit și n-am auzit! Nu m-au lămurit. Ce ești: avangardist, dadaist, cubist, sur-realist, baroc abstracționist? Ce este arta dumitale nouă? Cum ai ajuns la acest fel de a sculpta? Ce vrei să comunici lumii?... Astea vreau să le știu. De la dumneata, meștere Manole. De la dumneata. Doresc să te admir nu bâjbâind, ci cu ochii deschiși.

(Atât de mult se încălziseră cuvintele în frazarea aceluia mare orator care a fost Titulescu, încât am văzut – ca niciodată – un Brâncuși „prins”, cucerit).

Câteva clipe a tăcut, cântărind parcă un gând, cu privirea la Titulescu. O privire, alta

decât cea de toate zilele. Era emoție. Pe care și-a ascuns-o brusc, într-un tot bonom și un zâmbet de unchiaș:

– Am auzit că dintr-a-întâia primară, până în vârful doctoratelor, ai luat numai nota zece...

Titulescu: un gest.

– ...apăi, n-am să te las corigent la „materia Brâncuși”... Vezi, în general, când e vorba în artă de ceva nou, lumea vrea să fie ceva senzațional, și caută mereu sofisticări, termeni afectați. Eu nu sunt nici sur-realist, nici cubist, nici baroc, nici altceva de soiul ăsta. Eu, cu noul meu, vin din ceva foarte vechi...

Pe acest ton bonom, calm a început acel lung monolog al lui Brâncuși. Apoi, treptat, a urmat o adevărată desfășurare. Uimit am fost câteva clipe. Niciodată – nici eu, nici atâția alții cu care am discutat despre el – nu l-am auzit pe făuritorul „coloanei infinite” vorbind despre el mai mult de câteva cuvinte, aruncate și acelea, ici, colo, la diferite prilejuri. Cum de are Titulescu atâta trecere la el, determinându-l să-și iasă din felul lui de-a fi, să mărturisească, în larg cuprins, o adevărată profesie de credință?

Îmi dădeam seama că nu era numai faptul că „europeanul” român era și el oltean. Și știam că nu era nici voința de a face plăcere unei personalități cu înalte funcții. Brâncuși era cu totul în afară de asemenea plecaciuni. Dimpotrivă...

Peste multe luni – într-o zi de bună dispoziție, în hoinăreală prin mahalalele cu baluri populare – am îndrăznit să-l întreb pe Brâncuși cărui fapt s-a datorat dăruirea acelor confidențe lui Titulescu.



Țin minte: s-a oprit din mers, m-a măsurat lung și a spus apăsător, serios:

– Se cuvenea mai mult ca oricui, să-i fac o plăcere, chiar un serviciu... Eu citesc ziare din an în paște, dar mulți mi-au spus, engleji, americani, franceji, că Titulescu, talent de mâna întâia, este azi cel mai mare apărător al Păcii. A făcut și face mult pentru pace! Pricepi, Prâsleo?

(Am înțeles, mi-am reamintit ura cumplită a lui Brâncuși împotriva războiului. Nu era numai conceptuală, cu rezonanțe morale, sociale. Era și ceva temperamental. Turba și tuna, chiar și numai când i se amintea de război...).

Da. A urmat acel ceas de încredere brâncușiene. Unic. Cel puțin pentru mine. Unic. Nuclear încărcat de interes și emoție artistică.

În „jurnalul meu de bord”, în care, la Paris, îmi consemnam momentele, întrevederile importante, am notat atunci, rezumativ, spusele lui Brâncuși.

Evocându-le în frazele lui, simple și gemând de conținut, firește, nu pot afirma că le-am reținut sută la sută. Dar pot susține că nu risc să denaturez sensurile. Vorbesc în frazarea lui, căutând-o cât mai aproape de adevăr, pentru că în cuvinte reproductiv, de-ale mele, aș risca, sigur, să dau ceva exact (poate), dar rece, didacticizat.

– Eu, a urmat Brâncuși, am fost întâi de toate țăran. Țăran am rămas și azi... (era superb spunând asta, cu ochi diamantin și barbă în răscoală). – Țăranul? Rumânul? Îl știi. Unul cântă din frunză, altul – din fluier. Unul coace argilă, zugrăvește oale... Eu am cioplit. De copil, m-a chemat lemnul și cuțitul. Apoi, piatra și dalta. Arama și

ciocanul. Aveau pesemne, să-mi spună ceva. Le-am ascultat. Și-am ajuns, așa, să am și eu de spus ceva, prin glasul lor. Le-am învățat limba. Mulți ani, până am cuprins bine meseria. Am ajuns sculptor. Am mers și eu, o bună bucată de vreme, pe căi bătute. Am „făcut sculptură”... (accent de ușoară ironie). Aș fi nedrept să-mi reneg perioada aceea. Am sculptat cu râvnă și aprindere. Unele bucăți, capete de copil, Muza, Ruga, câteva portrete, îmi plăceau. Poate că erau, printre ele, și bucăți care nu erau mai proaste decât ale unor confrăți „consacrați”...

(Punctul pe acea primă perioadă îl pune sorbind, încet, din paharul de vechi „Pommard”).

– Până când, într-o bună zi, nu mi-a mai plăcut ce făceam... Deloc.

Parcă cere o reconfirmare întrebarea, lentă, a lui Titulescu:

– Nu ți-a plăcut ce făceai?!...

– Nu mi-a mai plăcut. Era important. Căci plăcerea cu care lucrează artistul e inima artei lui. Fără inimă, nu-i artă. Cea dintâi condiție e să-ți placă ție, să îndrăgești, să iubești fierbinte ceea ce faci. Să fie bucuria ta. Prin bucuria ta, să dai bucurie oamenilor. Când m-am lămurit bine că nu-mi mai place ce fac, a venit, vezi bine, întrebarea: de ce nu-mi mai place? Patru cuvinte. Ani de zile mi-au trebuit până să ajung să-mi răspund și să pășesc pe calea mea adevărată. Priveam îndelung sculpturi d-ale altora – din cei cu talente sigure – și pe ale mele. Ce mă supăra? Frumos cioplit, frumos dăltuit, frumos lustruit, migălos și bine redate detaliile, nimic de zis. Dar, dar nu-i viu. Parcă sunt fantome. Încremeniri! Eu vreau să dau viață, mișcare, avânt, bucurie. Mă supăra tot mai mult impresia de criptă, de

funerar, pe care mi-o dădea sculpturile acelea. Încet, încet, drumul mi s-a croit singur...

(Cu o mișcare ușoară, aproape neobservată, Titulescu a tras spre el cartonul pe care sta scris „masă rezervată”, a scos din vestă un creionăș de aur. Ca un student conștiincios, marele „european” ia note... Momentul are ceva aproape solemn.)

Și repetă, în surdină, ca o întrebare, cuvintele lui Brâncuși:

– S-a croit singur? Nu ești prea modest?

O clipă, meșterul aproape s-a răstit:

– Nu. Eu nu sunt modest. Nu-mi place fățarnicia... Da, calea s-a deschis singură, din judecată în judecată, din încercare în încercare. Eu, de pe când eram abia un băiețan și hoinăream pe mal de apă ori prin pădure, am avut o credință – că orice lucru, ființă sau neființă, are un suflet. Așa cred și acum. Și-atunci, la răspântia meseriei mele, am zis: el, acest suflet al subiectului trebuie să-l redau. Căci sufletul va fi mereu viu. Sau, dacă vrei, ideea subiectului. Aceea nu moare niciodată în cel ce privește opera de artă. Din contră, crește în el, ca viața din viață.

(A tăcut aici câteva clipe, nu mi-am dat seama de ce, a privit parcă peste noi. Apoi a vorbit iarăși, cu liniște, limpede.)

– De la gândul acela, ajungi în chip firesc la concluzia că nu amănuntul creează opera, ci ceea ce este esențial. Am lucrat mult să găsesc modul care să-mi ușureze calea ca să aflu, pentru fiecare subiect, forma-cheie, care să rezume cu putere ideea acelui subiect. Desigur că asta m-a dus spre arta nefigurativă. E un rezultat. Eu niciodată nu mi-am propus: hai să fac eu o artă nouă, să uimesc lumea cu o trăsnaie. Eu, la căpătâi cu

dorința mea, cu plăcerea mea, am judecat simplu, așa cum vezi, și am ajuns la ceva tot simplu, grozav de simplu. La o sinteză care să sugereze ceea ce vreau să redau. Și am tot căutat, ani mulți, să ajung să scot din lemn, din bronz, din marmoră, acel diamant ascuns – esențialul – așa cum îl scot minerii din adâncul pământului. (S-a stins ultimul cuvânt. Brâncuși soarbe iarăși lent din paharul pe care l-am umplut.)

Titulescu este, vizibil, foarte aderent la spusele meșterului. Se leagănă ușor din șale, vorbește:

– Da. E limpede și simplu...

(Zâmbește.)

...ca silogistică. Dar, spune-mi, dacă nu te plictisesc abuziv, cum se traduce practic concluzia artistică atât de clară?

Zâmbește și Brâncuși:

– Tot simplu. Cum să-ți spun? Ai ceva talent la desen?

– Deloc. Zero!

– Atunci, uite, tot cu logica (râde), la asta mi se pare că ai ceva talent... Ai văzut vreuna din „păsările” mele?

– Văzut? Cred că vreo oră am contemplat două din ele...

– Ei, la multă lume au plăcut. Mai mult: au fost înțelese intențiile mele. Direct, intuitiv. Ce-am făcut, practic? Am aruncat deoparte aripile și ciocul, ghearele și creasta, ochii și picioarele...

Titulescu surâde:

– De n-a mai rămas nimic din pasăre!...

– Nimic din banal. Dar toată esența păsării, ideea, sufletul ei: câteva linii, în anumit



unghi, și curbe, care redau vertiginoasă avântare în văzduh. Ideea de pasăre: zborul!

Îl priveam pe Titulescu în acel moment.

Era, tot, numai atenție.

– Înțeleg, meștere Manole, spune. De la Aristotel și Boetius până la Lalande, nimeni n-ar putea nega perfecția silogistică dumată. Dar de ce acea extremă, acea nucleară condensare în sculpturile dumată, condensare în care cuprinzi totul?

Pupila lui Brâncuși săgetează spre Titulescu:

– Aha! Va să zică făceai un joc de modestie? Văd că nu erai prea departe de adevăr!... De ce? Pentru că eu am căutat, și caut, și voi căuta mereu, forma-cheie care să fie adevărul esențialului. „Cocoșul” meu nu e cocoș. „Pasărea” mea nu este pasăre. Sunt simboluri. Caut, iubesc naturalul, frumosul primar, direct, nemijlocit. Etern! Vreau să înalț totul dincolo de pământ. Vreau ca pasărea mea să umple tot văzduhul, să exprime marea eliberare...

Titulescu s-a răsucit între brațele de bambus ale scaunului, s-a tras mai aproape de Brâncuși, care a tăcut.

– Deci, tinzi spre un fel de spiritualizare a materiei...

Și Brâncuși a făcut o mișcare de apropiere.

Răspunde apăsat:

– Nu „un fel”. De-a dreptul! Da, vreau să descopăr spiritul materiei, să aflu sufletul lucrurilor. Vreau ca materia să trăiască potrivit legilor ei. Știe ea mai bine ca noi, care e adevărul...

Titulescu, glas coborât, ca pentru sine:

– E parcă un mesaj transmis prin necuvântător. O tindere spre universal.

Brusc, Brâncuși se destinde, râde ușor, îl bate pe umăr:

– Ei! Ești un „elev” poznaș, domnule ministru! Ai citit lecția înainte... vrei să ne uimești!

Dar Titulescu nu zâmbește. Îi răspunde cu un fel de gravitate:

– Nu, meștere. Sunt desăvârșit de sincer. Nu glumeam. Mă bucuram...

Brâncuși, cu un ton tot atât de brusc schimbat:

– D'apăi, crezi că eu glumesc? Nu. Și eu mă bucur... Da. Asta am căutat: drum spre universal. De aceea, necuvântătoarele mele nu se află în nicio carte de zoologie. Și tot astfel, ființele cioplite de mine, chiar dacă unele au nume, eu nu le pot atribui nicio stare civilă... Am căutat tot esența, caracterul profund. Ideea personalității lor care să fie simbol de puritate, de grație, de mister, de frământare, de avânt. Și am credea că, dacă am putut smulge materiei adevărul ei, spiritul, și să-l cuprind în acea idee-cheie, exprimată în lemn, în marmoră ori bronz am aflat și calea spre cugetul și sensibilitatea aceluia care contemplă sculpturile mele. Și el va adăuga, din propriul lui spirit, frământat, trezit spre frumos, o mulțime de impresii, de sugestii creatoare. Și va colabora, se va înfrăți cu mine în acele clipe. Îmi va îmbogăți creația...

S-a oprit. Nu ne-a mai privit. Tăcerea s-a lăsat clipe lungi. Apoi, Titulescu s-a ridicat, a venit în fața lui Brâncuși, care s-a sculat și el în picioare. Era un Titulescu puțin obișnuit. Parcă mai mic!...

– Da. Minunat, meștere Manole!

S-au îmbrățișat deodată, în sincron. Cald.

– Îmi spui „Manole”. Dar acela și-a îngropat în piatră iubita. A lucrat cu durerea cea cumplită. Eu lucrez cu bucurie, ministrule!...

Titulescu l-a luat de braț:

– Dăm o raită prin pădure?

– Dăm.

Intrăm sub tunelul măreț al frunzelor cu miros amar. Reavăna respirație a primăverii ne dă o adiere de amețeață. Cei doi uriași pășesc agale, braț la braț. Copacii seculari din timpul ludovicilor îi salută adânc."

\*\*

*Vintilă Russu-Șirianu, Brâncuși–Titulescu, în „Gazeta Literară”, an XIV, nr. 41, 12 octombrie 1967, pp. 1, 6; apud In memoriam Nicolae Titulescu, studiu introductiv, texte alese, traduceri Ion Grecescu, Editura Politică, București, 1982, pp. 232–242.*

**Via Paul Mircea Goreniiuc**

**POEZIE CRETANĂ**

**Liviu ANTONESCI**

**Două frumuseți ale Cretei**

Doi șerpi, două splendide vipere pe grămezile de crengi și frunze adunate alene de Petros dimineață,

sub soarele aprins, lucioase, cu pielea mozaică,

lungi drepte, păreau că hibernează, le-am atins cu un băț, am încercat să le întorc, și n-au mișcat,

parcă nici nu respirau, frumoase și inerte...

le-am apucat de sub capete și am intrat cu ele, în amiaza mare, dar plină de neodihnă și mai ales

plină de bărbați, femei și copii mereu în mișcare,

cum era și-n camera mare a casei de piatră – când am intrat s-a lăsat brusc tăcerea și am așezat

frumoasele reptile pe canapeaua bej de piele, cineva a plecat după vasul mare de sticlă, iar ea a format la telefon numărul de alertă...

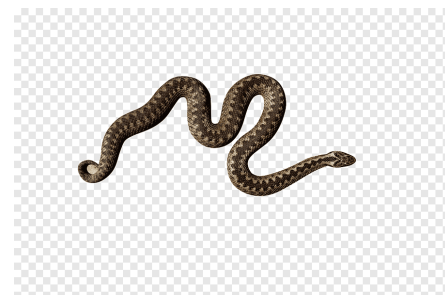
deodată unul din șerpi părea să miște încet și l-am apucat de sub cap, dar s-a zbătut violent,

mi-a scăpat și a dispărut ca un fulger sub dulap,

urmat în la fel de mare viteză și de celălalt... stăteam pe vine, cu bețe în mâini, lângă dulap cotrobăind temeinic spațiul întunecat, când au sosit ajutoarele, un bărbat și o femeie în uniforme,

cu saci de iută și bețe cu lațuri de piele la capăt i-au prins repede și i-au băgat separat în saci, erau de la poliția animalelor, m-au certat, m-au mustrat pentru tulburarea habitatului, dorința de a face bine m-a costat 200 de euro, poate pentru că era vorba de două reptile, dar poate că asta a șters presimțirea aceea rea, cumplită, cu care mă trezisem dimineață...

31 August  
2022 – 23  
August 2023,  
Herssonissos







### ***Free your mind***

David G. Wilson, "Inadvertent Voyeur" (1990)

## **Despre limba română**

„Emil Cioran zicea, mai în glumă - mai în serios: „...ca să treci de la limba română la limba franceză e ca și cum ai trece de la o rugăciune la un contract.” De ce e limba română așa o limbă unică?

Așadar, să auzim 11 motive, care saltă limba de baștină a lui Brâncuși pe podiumul “pietrelor” rare ale omenirii.

1. Română este singura, din grupul de limbi romanice, care a supraviețuit în părțile acestea ale Europei. Rămâne un mister: cum de s-a întâmplat așa, în condițiile în care pe aici au trecut valuri peste valuri de barbari, cu ale lor limbi slavice (din estul Eurasiei) sau uralice (din nordul Eurasiei).

2. Româna-i veche de 1700 de ani. Și că-i veche n-ar fi cine știe ce motiv de lauri, dar e veche în acel fel în care, de-am călători în timp în Țara Românească acum 600 de ani, nu ne-ar fi chiar atât de deosebit de greu să înțelegem ce le spunea unul ca Mircea cel Bătrân ostașilor săi. Poate vă pare de la sine înțeles, dar adevărul e că foarte puține limbi din lume și-au păstrat “trunchiul” întreg. Limba lui Shakespeare sau cea a lui Napoleon nu se pot lăuda cu așa o stare de conservare.

3. Dintre limbile latine, doar româna are articolul hotărât “enclitic”, adică atașat la sfârșitul substantivului. Spunem “fata”, “băiatul”, “tabloul”, și nu “la fille”, “le garçon”, “le tableau”, cum ar fi în franceză. Chestia asta ne conferă o melodicitate intrinsecă-n grai, plus o concizie-n exprimare. Practic, ne e de-ajuns un singur cuvânt, ca să ne facem înțeleși atunci, când ne referim la un obiect sau la o ființă anume. Ei, majoritatea popoarelor au nevoie de două cuvinte pentru asta.

4. “Se scrie cum se aude.” Se scrie cum se aude, dar vine la pachet cu sute de particularități de pronunție pe care noi, români fiind, le punem în aplicare ușor, natural, fără să le pritocim.

N-avem nevoie de manualul de fonetică la capul patului, pentru ca organul din cavitatea bucală să se miște într-un fel când

rostim “ceapă”, și în alt fel când rostim “ea”. Chiar dacă grupul de vocale e același. Pentru vorbitorii de arabă, de pildă, regula asta se învață cu creionul sub limbă – sunt dintre cei cărora le vine greu.

5. Lingviștii spun că, cel mai și cel mai bine, româna s-ar asemena cu dalmata, din care istoria păstrează doar câteva sute de cuvinte și propoziții. Problema cu dalmata e că nu mai circulă. Sunt o vorbitori de dalmată pe Terra în acest moment, și probabil c-așa vor rămâne până la finalul veacurilor.

Dalmata a fost declarată limbă moartă pe 10 iunie 1898. Este data decesului ultimului ei vorbitor, croatul Tuone Udaina, care o stăpânea parțial. Înainte să moară, Udaina a mărturisit, că limba îi e familiară încă din mica copilărie, că și-i amintește “ca prin vis” pe părinții lui conversând, uneori, în această limbă.

6. Româna e limba cu al treilea cel mai lung cuvânt din Europa.

“PNEUMONOULTRAMICROSCOPICSILICOVOLCANICONIOZĂ”,  
44 de litere. Definește o boală de plămâni care se face prin inhalarea prafului de siliciu vulcanic. Interesant e, că boala nu prea se face, deci nici cuvântul nu se folosește.

7. Limba română e intrată în patrimoniul UNESCO, aidoma Barierei de Corali din Australia, Marelui Zid Chinezesc ori Statuiei Libertății. Româna a intrat în patrimoniul imaterial al lumii prin două cuvinte. E vorba de “dor” și “doină”, două cuvinte intraductibile, concluzionează UNESCO. “Dor” și “doină” se comportă mai degrabă ca niște diamante roz, decât ca niște alături de sunete – exprimă emoții, într-atât de

specifice culturii noastre, încât traducerea lor în alte “glasuri” ar fi o contrafacere. Nu mai e nevoie să precizăm, că tot ele trec drept cele mai bogate în sens substantive din română.

8. Alt aspect unic în lume, româna “dirijează” cuvintele latine după regulile balcanice. Vocabularul e, vorba vine, “italienesc”, dar rânduiriile gramaticale sunt de tip slav. Apar și coabitări între cele două registre, latin și slav. Concret, cazurile dativ și genitiv au aceeași formă (ca-n latină), timpul viitor și perfect se formează după o regulă hibrid între latină și slavă, dar infinitivul se evită (ca-n limbile slave).

9. Nicio altă limbă nu folosește atâtea zicători și expresii. Româna e printre puținele limbi în care “câinii latră și ursul merge”. E limba cu cele mai absurde imagini proverbiale, dar și limba în care proverbele, deși tot un fel de metafore, sunt considerate limbaj accesibil, limbaj “pe înțelesul tuturor”.

Proverbele astea, spun specialiștii, exprimă cea mai intimă preocupare a poporului român – sensul să fie bogat, dar fraza să fie scurtă. Să spui mult în foarte puține cuvinte (la asta se referea și Alecsandri în celebra “românul s-a născut poet”). Cu titlu de curiozitate, cele mai numeroase zicători autohtone au ca subiect înțelepciunea – aproximativ 25% din totalul frazelor-proverb.

10. La fel de luxuriantă se dovedește româna și-n ceea ce privește numărul de cuvinte. Președintele Academiei Române, Ioan-Aurel Pop, ne dă de înțeles că româna-i între primele 8 limbi ale lumii. Ultima ediție a “Marelui Dicționar al Limbii Române”



adună 170.000 de cuvinte. Asta-n condițiile în care autorii au lăsat de-o parte diminutivele, și alea vreo 30.000.

11. La cât de veche e pe teritoriul european, româna ar trebui să aibă dialecte în interior, teritorial – adică limba locuitorilor din Banat, de pildă, să fie mult-diferită de cea a locuitorilor din Maramureș (vezi triada spaniolă-bască-catalană din Spania). Și totuși, nu-i cazul limbii române, în “curtea” căreia există graiuri și regionalisme, însă nu dialecte. Filologi ca Alexandru Philippide și Alf Lombard susțin că, iarăși, din punctul ăsta de vedere, româna e un fenomen fără precedent în lume...”

-----



*Arie Lamdan – Motocicletă*

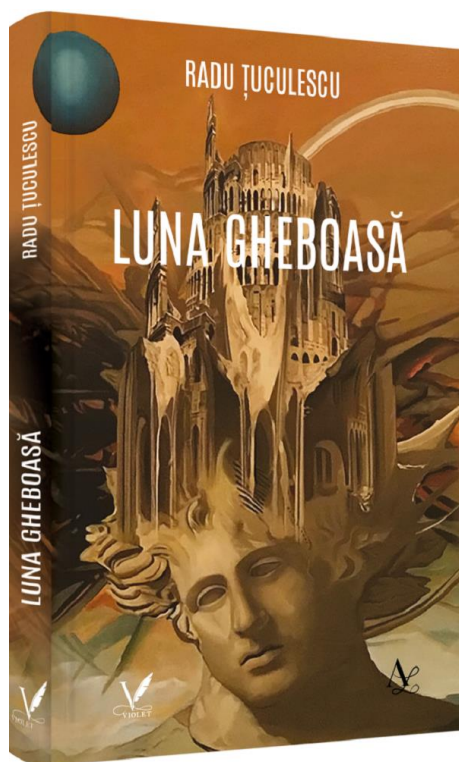




Sofia Gelman

## Radu Țuculescu : Luna gheboasă

**Luna gheboasă** – romanul unui bloc în unsprezece secvențe\* ocupă un loc insolit între multiplele romane ale autorului, fiind singura încadrată în „literatura de groază” (horror fiction). Cifra 11 reprezintă numărul scârilor blocului mamut unde se desfășoară acțiunea, locuitorii își trăiesc viața – înainte și după 1989 – fără să se cunoască, doar unii dintre ei au uneori câte o interferență fortuită. Fantezia debordantă a autorului se dezlănțuie fără opreliști, de la metempsihoză la crime nerezolvate sau pedepsite la modul particular, de la boli ciudate la tente de-a dreptul sadice ea descrie momente crâncene ce trec pe neobservate de la real la imaginar. Naratiunea – chiar și în cele mai domestice situații – este plină de tensiune, mereu te aștepți să se petreacă ceva neplăcut, să se ivească ceva sinistru și nerezolvabil ! Cartea este împânzită cu orori – adesea chiar imprevizibile, ca și cum, autorul ar vrea să-și înfricoșeze cititorul „**l'art pour l'art**”. Enigmele nu totdeauna sunt deslușite, apar mereu noi și noi secrete care mai de care sofisticate și înspăimântătoare. Nu odată, Radu Țuculescu face apel la participarea activă a cititorului când lasă la latitudinea sa deconspirarea autorului crimei sau explicația unor fenomene supranaturale ce se perindă pe paginile cărții. Literatură interactivă ? Limbajul sarcastic uneori se referă la probleme reale ale vieții de zi cu zi ca de pildă în fragmentul următor : „... mă reîncarnez într-un animal sălbatic care va



*hălădui prin păduri (...) în cazul în care vor mai exista păduri.*” Textul este totdeauna fascinant, metaforele cumplite vin să sublinieze adevăruri - uneori exagerate – dar reale precum în relatarea canarilor zdrobiți de ventilatorul din holul hotelului fiindcă cineva deschisese colivia: „**libertatea și prețul ei**”.

Diversele teme descrise în cele 11 capitole își au fiecare personalitatea lor dar, sunt unite într-un fel prin tensiunea și frica pe care o trezesc în cititor. Cu alte cuvinte, ele dezvoltă câte un coșmar chiar și în cazul în care la început relatarea pare a fi cât se poate de blândă. Limbajul narațiunii se metamorfozează în funcție de caracterul personajului :

Bălosu se exprimă grosolan, Camelia este delicată, Tanti Lina este prietenoasă, iar „îngerul” Gabriel – precum porecla sa – este misterios. Pisica Rauna este aproape personificată, autorului îi plac pisicile... Radu Țuculescu este absolvent al Conservatorului G.Dima din Cluj – secția vioară; faptul că este muzician, îl însoțește mereu și în structurarea literaturii de înalt nivel pe care o scrie. **Luna gheboasă** după opinia mea este construită ca o „Temă cu variațiuni”. Voi explica: există variațiuni ornamentale în care tema se recunoaște cu ușurință, ea fiind împodobită cu sunete adiacente care însă nu alterează sonoritatea inițială a subiectului. Un alt gen de variațiuni (gen mult mai sofisticat) este cel de **caracter**. În „variațiunile de caracter” se păstrează doar atmosfera temei, ca atare, fiecare variațiune se construiește **sine qua non**. Cartea cu cele 11 secvențe semnată de Radu Țuculescu prezintă semnamentele



unei asemenea lucrări întâi și-ntâi prin faptul că fiecare episod este de sine stătător iar „tema” care sudează opusul este tensiunea continuă prezentă pretutindeni. Similitudinea construcției apare și prin recapitularea în ultima variațiune a motivelor apărute în cele precedente. Este exact ceea ce se întâmplă în ultimul capitol al cărții „**Pivnița**” în care își fac apariția câteva personaje din capitolele anterioare. **Luna gheboasă** este o carte excelentă – în adevăratul sens al cuvântului. O recomand spre lectură dar, dat fiind că povestirile sunt, toate, terifiante, vă atrag atenția să nu le citiți seara, înainte de culcare...

---

\* *Editura pentru Artă și Literatură București 2023 (ediția a doua revăzută și adăugită)*

### Beatrice Vaisman : CUGETĂRI

Dacă lași prea mult timp ceaiul de mușețel, se transformă în ceai de mucezel.

Două generații :

Eu am făcut toată viața ceea ce s-a așteptat de la mine.

Fiica mea face doar ce vrea, ce-i place și ce îi face bine.

Încerc să șterg din viața mea, oamenii cu care nu mai reușesc să fiu politicoasă.

Știu foarte bine regulile de nutriție corectă, dar tot atât de foarte bine, știu să nu le respect.

Cei născuți în zodia mea, cică sunt carnivori. Eu, poate pentru că m-am născut cu două luni înainte de vreme, sunt "ciocolativor".

Când văd pe geam zi și noapte spitalul vecin, mă gândesc că e mai bine să-l văd toată viața din afară, decât o singură zi dinăuntru.

O persoană care vorbește fluent 3 limbi, nu poate fi proastă, dar poate fi rea și scârboasă.

Sfat laconic: "Controlează-ți nesimțirile"

Mă străduiesc să am un dram de considerație, pentru cei care nu au nici un "gram" din ea pentru mine.

Cică să vorbim pozitiv...Atunci ce e mai corect spus :

"Situția nu s-a îmbunătățit" sau "Situția s-a înrăutățit"?

"Conviețuirea pașnică" sună minunat, până când nu mai e nici conviețuire și nici pașnică.

Bărbații gătesc pentru că:

- 1- își iubesc soția
- 2- iubesc arta culinară
- 3- ambele răspunsuri sunt corecte
- 4- n-au încotro

Mă întreb dacă dezinteresul pentru bijuterii este ereditar, sau face parte din "educația prin puterea exemplului" (vezi mama și fiica mea).

E tragic să trăiești o dramă cu un om lipsit de umor.

Omul bun și pozitiv e cel care se bucură și când li se întâmplă altora ceva bun și pozitiv.

Nu știu ce să fac cu un secret de acum vreo 55 de ani, pe care am jurat să-l iau în mormânt și l-am uitat demult.

Marele dezavantaj al telefonului mobil este că nu-l poți trânti în nasul cuiva, ci maximum să i-l închizi.

Sfat: mănâncă doar când ți-e foame, bea doar când ți-e sete și du-te la teatru doar când nu tușesti.

**Ben Todică**

## **IDEI CUANTICE**



De când cu IA nu se mai poate discuta cu niciun specialist de la garajele de servicii și întrețineri ale automobilelor cu combustie internă. Nimeni nu trebuie să mai învețe vreo meserie pentru că inteligența artificială va prelua totul. Harari se tot laudă cu povestea scrisă de robot. El nu știe că în lume, spunea Joseph Campbell nu sunt decât 7 povești de bază, maxim 9, dar trase de păr, în rest sunt variațiuni a celor 7 biblice. Inteligența Artificială nu va face altceva decât să scrie și ea o altă variațiune a uneia din cele șapte. Ce or mai face ai mei din țară? Bună! Mai este Viorica de la Hălărești? Caută pe Dănuța! Bunicul după mica era pădurar, parcă, și curvar. Bărbatul uneia l-a prins în pădure și l-a bătut cu patul de la pușcă până și-a scuipat plămâni și a murit. Bunica era tratată ca o servitoare, făcea copii și treabă acasă, iar la ultima sarcină a fost la Puiesti la o babă să facă un avort, iar la întoarcere spre casă a făcut hemoragie în căruță și a murit. Cam atât știu și eu.

E prea simplă povestea. Eu cred că e mai mult în ea. În ce an l-au omorât? La ce vârstă a rămas mica fără tată? Tipul care l-a omorât, știu ce a pățit? Poate că a fost omorât de comuniști sau alte forțe și s-au absolvit cu scuza bărbatului gelos. El avea o funcție guvernamentală. Andrunachii au fost mult

prea inteligenți și cu avere și în perioada aia se dădeau lupte politice mari. Toată familia Andrunachilor a fost adusă la tăcere. Dacă mă uit la toți Andrunachii – DEOSEBIT DE INTELIGENȚI și toți tac. Nu se poate. Cine a fost bătaușul? Cine a fost muierea? Ce a pățit bărbatul după crimă? A fost închis? Judecat? Ceva a fost. Și asta continuă pe toate sursele de știri: aceiași criminali comuniști își predică politica de expansiune. Până când nu ne ridicăm să-i amendăm, să-i ajutăm pe acești promotori ca să se schimbe civilizația se va prăbuși în violență și disperare, în decadentă spirituală și fizică. Dacă nu se iau măsuri împotriva neglijenței și a greșelilor de fraudă financiară și protecție a sănătății speciei umane, a eticii în societate ne vom duce toți de râpă.

Cum e posibil să-i acceptăm în continuare pe cei care au comis fraude să ne predice și să ne traseze directive în direcția dezvoltării și relațiilor sociale în societate. De ce nu sunt arestați sau internați acei disfuncționali din societate? Ce se întâmplă cu logica și etica din viața noastră, dar cu încălcarea drepturilor omului votate în constituția neamului. Unde e respectul pentru aproapele și cel neajutorat? Dacă ei vin cu argumente ca să-și justifice agresiunea, atunci noi de ce nu-i contracarăm și acceptăm cu ușurință crima lor și ne supunem. Se vorbește de reducerea populației ca motiv ecologic. Bill Gates, Soros, Fauci, Schwab etc. toți umblă cu șopârle. Suntem deja înlănțuiți aproape global prin plasa internetului care a anulat toate sursele independente de controlul lor. Cum ridici vocea în apărarea adevărului nativ, cum ești închis. De ce? Unde e democrația - libera exprimare a cuvântului?

Geneza a fost creată prin CUVÂNT, nu prin CIOMAG. Unde să mai fugi pe acest continent gol și ars de dogoarea soarelui australian. Șosele întinse care îți permit în



partea de nord să atingi mari viteze, de cât te țin curelele mașinii și acest Masarati nu vrea să depășească 260 km/h în ciuda faptului că pe ceas scrie 320 km/h maxim. Când vorbești, vocea la viteza asta vine nu din gura ta ci de undeva de pe bancheta din spate. E bine totuși că e larg și încăpător, iar seara parcat sub cerul înstelat în nisipul deșertului poți face dragoste cu iubita dând scaunul pasagerului pe spate. E relaxant pentru amândoi și o adevărată descărcare de energie tensionată colectată de peste zi din temperaturile de peste 52 de grade celsius din nordul roșu australian.

A două zi, treziți de adierea vântului și a razelor de soare fierbinți pământul e un rotund perfect de jur împrejur, ne sorbim cafeaua și două chiftele din frigider și cu zâmbet pe față o luăm din nou la rama cauciucurilor. Combustibilul a scăzut și dacă nu găsim o stație de benzină curând, riscăm să rămânem blocați. Pe noi universul ne ajută, Ben, că tu, nu stai ca o momâie faraonică, din piramidă. Ai dreptate, Lenuța, mă îngrozesc toți aceștia ce stau cu frica în sân și se ascund de curaj și demnitate, de justiție și înălțare divină. Niște gândaci care cântă în strună înlănțuitorului. Tu ești prințul aventurii spirituale, cu activitățile tale interesante, cointeresate de Fructele pământului (pasa metaforică, cu strălucire, globală, de fericire, cu Albano și Romira/Romeo și Julieta României, din Abrud-Verona lui Avram Iancu tribun rebel-revoluționar, îndrăgostit, pașoptist, cum tu te-ai îndrăgosti de frumoasa și simpatica Mândruță, picătura ardeleană). Azi e mare zăpușeală. Și cum zburăm pe șoseaua însingurată, dintr-o dată apare în fața noastră o perdea precum un prapure, o pânză clară precum ligamentul transparent al virginității și în viteză se rupe elastic și universul deflorat, mă trece într-o altă lume a deșertului, spre o vale a unei Australii preistorice. Mașina mea nu mai e mașină, ci

doar o căruță la care eu sunt înhămat. Femeia de lângă mine nu mai era și nici accesoriile secolului 21, ci doar niște paie și ciomege, o undiță, o sapă, arcul cu săgeți, o toporișcă și câteva funii. Prapurele (de parcă intrasem într-un stomac) s-a închis la loc. Mă aflam acum în interiorul altei lumi. În depărtare un nor se ridică în urma unei turme de dinozauri, iar la marginea drumului de nisip o bătrână aborigineză cânta în jurul unui foc alăptând doi purceluși, zicând: Dacă nu te întorci repede înapoi din tot ce ai avut în lumea din care vii, nimic nu va mai fi. O s-o pierzi și pe Lenuța și bolidul Masarati și tot ce conține viața ta de până acum. Pe americani, pe ruși, chinezi, evrei și pe români. Am sărit speriat să mă desham de la căruță cu intenția de a fugi înapoi. Să ies din dezvirginarea cuantică a spațiului și a dimensiunilor paralele. De fapt, baba înconjurată de câteva ciori, nu o puteai deosebi de culoarea tăciunilor, mi-a spus că nu există spațiu și timp liniar, dar eu nu am putut înțelege. Apoi a țipat: Trebuie să rămâi înhămat și să mergi în revers dacă dorești să-ți revii la locul tău înainte de apusul soarelui că altcum o s-o pățești ca Dostoievski care s-a căsătorit cu fata săracă crezând că o va face fericită. Rezolvarea ta nu e aici.

Din văzduh cobora în picaj un vultur imens ca să mă înhațe. În acel moment, sufocat de ghiarele lui, am zărit una din ciorile babei că a sărit deasupra pe vultur și-a înfipt ghearele în șira spinării, l-a apucat de gât în marele clonț negru, zgrunțuros, plin de dinți mărunți și aprigi. Văzându-se încolțit, Vulturul mi-a dat drumul și a început să urce cu aripile întinse spre înaltul cerului. Era singura lui scăpare din bătălia cu Cioara, îmi spuse baba. Vulturul știe că dacă se ridică sus de tot în atmosfera rarefiată, Cioara nu mai poate respira și-i dă drumul.

Eram ud learcă și aproape gol din cauza transpirației și cum munceam să

împing în deal, ea mă întreabă unde fug așa în grabă, de ce doresc să mă reîntorc în camera secolului 21 care a înnebunit. Rămâi cu noi. Ochii babei s-au luminat, de asemenea și fața dintr-o dată, privind în căruța, pe bancheta din spatele meu unde zăcea o salbă din scoici și dinți de Guana pe care le cumpărasem cadou din Muntele Isa. Le vrei? Sunt ale tale, îi zic, dacă mă ajuți să împing căruța înapoi și așa, amândoi, în viteză am zburat înapoi în Masarati, lovit de sclipirea soarelui dintr-un semn de pe marginea șoselei care anunță o stație de petrol în următorii 30 de km și țipătul Lenuței care sări în sus de frica șopârlei din cală.

Se făcu noapte.

## Epilog

Cioara reveni în picaj în dreapta Bătrânei aborigene în timp ce vulturul imperial își continuă zborul cu gâtul paralizat, însă cu stil în viață datorită instinctului de conservare, a înțelepciunii sale de pe urmă. „De ce nu rămâi în lumea noastră unde, cu înțelepciunea de unde vii, ai putea fi rege?” „Nu. Mă întorc la civilizația Ginghis Hanilor, Alexandrilor, Napoleonilor, Cezarilor, Staliniștilor a marilor noștri eroi...” „Mari eroi spui, exclamă băbuța, poate vrei să spui marile gunoaie ale istoriei al căror nume a cultivat violența și pârjolul, mari războaie și exterminări de familii și popoare prin anumite evenimente au dispărut cunoștințele culturii lor milenare în care s-au plămădit leacuri, binecuvântări și s-au născut semințele salvării omului, semințe dispărute odată cu îndestularea poftii orgoliilor voastre. Voi mereu vă justificați, crima ascunzând-o după masca eroului chiar cu riscul exterminării nucleare. Vreau să mor cu ai mei.” „Iha. Iubirea de aproapele. Văd că ești un mare suflet și am să te ajut să oprești un astfel de sfârșit. Odată lansate aceste

rachete nucleare nu le mai poate opri nimeni. Gândirea civilizației voastre materialiste și egocentrice nu va permite să vedeți multidimensional, o dimensiune ce se cultivă în multiculturalismul popoarelor.” „Cum?” „Odată în zbor trimiți o radiație laser către racheta care prin schimbarea polară a gravitației pământului, o simulare forțează adresa programului digital să schimbe/inlocuiască adresa cu reversul drumului parcurs până atunci revenind la punctul din care a plecat. Odată rezolvată/anihilată această armă, imperiile vor renunța la rachete teleghidate.”

Nu am înțeles mare lucru, însă am fost fascinat de convingerea și ajutorul acestei lumi ancenstrale. Voi porni detectiv să fac lumină bunicului. Executarea lui e tot atât de misterioasă precum a lui John Fitzgerald Kennedy.

Ben Todică





## Din Creta vacanțelor

### Liviu Antonesei

#### Misterioasele dispariții

Cu ani în urmă, cineva a ascuns, a furat luna,  
nu frații K, ei o furaseră în copilărie, a lor,  
a mea,  
a lipsit cinci zile, iar la revenire mi-am auzit  
repirația  
am auzit și respirația ta, scăpasem...  
acum, a dispărut briza, nu am simțit-o  
de la sosire,  
nu știu dacă este mîna de furi sau dacă și aceste  
minunate locuri trec prin marile resetări  
climatice...  
Celsius, Fahrenheit, Kelvin sînt doar  
instrumente,  
unelte de măsură, ele nu pot numi  
temperatura,  
numesc diferit ceva ce este identic, dar despre  
care  
nu știu, de fapt, nimic...  
cum nici orele, zilele, anii, mileniile, nu spun  
nimic important despre timp, despre trecere...  
poate spațiul... nu, nu micronii și kilometrii,  
doar mîinile, doar picioarele par să perceapă,  
par să cuprindă ceva care poate există...

24 August 2023, Hersonissos Creta

### Melania Rusu Caragioiu

#### A UMBLA- UMBLARE (Covid, să ai „alinare”!)

( material, după o idee câștigată de la  
Scriitorul M. I.)

#### Putină lingvistică

NICI O LIMBĂ NU-I ATÂT DE  
NUANȚATĂ CA LIMBA ROMÂNĂ

*Culese de pretutindeni, și nici pe departe  
de a fi toate...*

Bunica repetă refrenul : „ de ce umbli la  
bani?”

Avem grâu de măcinat, oare umblă moara  
Termină, odată, cu umblarea...

Ce tot umbli brambura?

Ce tot umbli teleleu?

-Mă, care lăsarăți ușa deschisă la  
umblătoare?

Multă umblătură este pe la primărie!

„Bine e și bătrânel, că umbli  
încetinel...(dintr-un cântec,)

El umblă prin sat și moartea îl caută pe  
acasă!

Umblă pe două cărări.

Umblă căinii cu covigii în coadă.

Umblă după „năcaz”...

Umblă după „bai”...

„Umbla-te-ar caii lui Sântoader”!

Umblă ca melcul.

Umblă împletindu-și picioarele.

Cine umblă... găsește...ceva...

Umblă cu capul în nori...

Umblă, să nu „șadă”!

Atâta îi umblă gura!!!

„Nu umbla unde nu-ți fierbe oala!”

Umblatu’ cu colinda.

„Ia, vezi, mai umblă ceasul?”

Umblă vorba despre...

Umblă repejior...

„... Copiii „noști” umblă împreună...”

Îi umblă gura ca moara stricată!

Îi umblă gura ca melița!

„Nu umbla la cuibul păsărilor!”

„Umblă domnii în „hinceu”...

„Apoi să te țini: umblare și umblete, pe la  
tribunal!”

## Anca Hirschpek

Ora stingerii

Fiecare cu laptopul său.

Dau de un “mine“ prelinș pe ecran ca o plasmă,

dinlăuntru scapă un țipăt pe tigva încinsă a camerei,

o insectă împinge ușor pelicula dintre “sigur“ și “poate “.

E prea cald pentru spirit, pentru arcuirea spre stele.

E ora stingerii.

Îmbâcsiți, terorizați lângă

altul, mereu ivit din spaimetele noastre,

toastăm cu mintea refugiată și tastăm febril, până când?

De sub sânge năvălesc uneori amintiri calde,

cu zâmbete lângă fagurii lunii

și miros de ars în prefaceri.

---





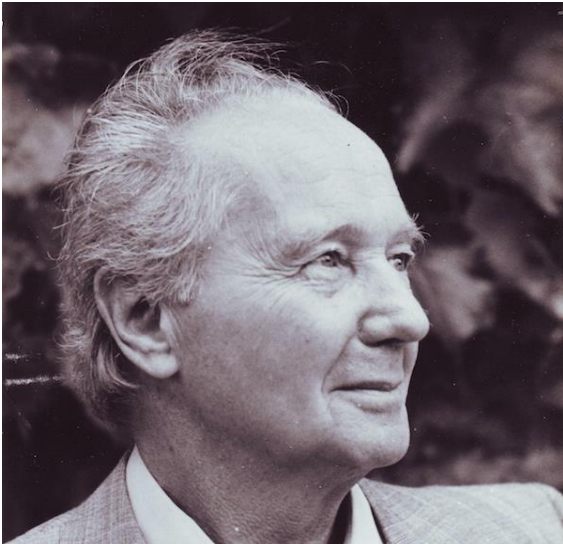
**Arta fotografică**  
**Fotografii - Hajar Benjida, premiul I**







## ROBERT MERLE - Pentru cei ce nu-l cunosc - Alfred Poplingher



Nu este exclus ca pentru unii din cititorii acestei reviste, numele Robert Merle să nu spună nimic. Pentru ei , cei ce nu au fost familiarizați cu scrierile sale, cu scopul neascuns de a le dezvălui pe acest scriitor împreună cu îndemnul cald de a-l citi, am considerat bine venită expunerea ce urmează.

Biografia sa poate ușor să fie subiectul unui roman palpitant. S-a născut în 1908 în Algeria Franceza unde străbunicul său s-a stabilit la jumătatea sec. XIX. Tatăl său a servit drept ofițer interpret de limbă arabă. După moartea acestuia părăsește împreună cu mama sa la vârsta de 8 ani Algeria și se stabilește în Franța. După cursurile liceale urmează cele universitare la vestita Sorbone, facultatea de filozofie și litere ( limba și literatura engleza ). După absolvire funcționează ca profesor la diferite licee. În 1939 este înrolat în armata franceză pe post de interpret de limba engleză la biroul de legătură cu armata britanică. Cade prizonier al armatei germane în luptele de la Dunkerque și este transferat într-un lagăr în orașul Dortmund de unde reușește să evadeze după 3 ani dar este capturat la granița cu Belgia. În 1943 este eliberat pe motive medicale și se reîntoarce în Franța

unde-și reia activitatea de profesor de liceu . Din anii '50 funcționează ca profesor la diferite universități de pe cuprinsul Franței. Ideile politice îl atrag spre cercuri socialiste și comuniste, devine membru al Partidului Comunist Francez dar îl părăsește în 1980 în semn de protest față de invazia sovietică în Afganistan. Decedează în 2004, tată a 6 copii din trei căsătorii.

Se pot distinge trei teme preferate pe care scriitorul le abordează în romanele sale :

- Capacitățile de intelect verbal al unor animale .
- Voința și capacitatea omului de a supraviețui, de a se adapta și a se reorganiza social după cataclisme majore sau naufragii.
- Readucerea la lumină a unor epoci și evenimente istorice pline de semnificație și consecințe.

\*

Din scrierile lui Merle transpiră un erotism fin ceea ce i-a adus nu puține critici din partea cercurilor religioase. Cu sinceritatea și stilul direct care-l caracterizează a recunoscut că femeile frumoase și mașinile de curse sunt pasiunile sale .

Primul meu contact cu scrierile lui Merle l-am avut încă din primii ani ai adolescenței , când din pură întâmplare am ales romanul "Insula" de pe unul din rafturile Bibliotecii Regionale Iași care-și avea sediul în aripa stângă a Palatului Culturii. Cartea m-a fascinat pur și simplu iar numele autorului mi-a rămas adânc în memorie. După vreo zece ani în una din frecventele mele incursiuni prin librăriile de cărți am descoperit un nou volum semnat de Robert Merle-"Malevil". L-am achiziționat bineînțeles și l-am citit dintr-o suflare. Ca și primul roman "Insula" care mi-a deschis drumul spre opera lui Merle și acesta



tratează capacitatea specific umană de a supraviețui, de a se adapta unor condiții total neprielnice și chiar periculoase, de a se lupta și a le învinge. Romanul “ Insula “ atinge și subiecte sociale ca apartheid , segregatie și colonialism. Se face simțită dragostea autorului pentru mare și corăbii. Este un roman de aventuri care conține și elemente filozofice. Romanul Malevil “ este o ficție post apocaliptică în care din nou ies în evidență talentele înnăscute ale omului de a supraviețui , a se readapta și a se reorganiza social, alături de conflicte inter umane.

\*

Citirea sau mai bine zis savurarea acestor doua romane m-a făcut să caut tot ce a fost tradus în românește si

am găsit în total cinci romane : două menționate mai sus și încă trei :

- “ Moartea este meseria mea “ apărut în 1960, care scris la persoana întâia povestește viața comandantului lagărului de exterminare de la Auschwitz.

- “ Un animal înzestrat cu rațiune “ apărut în 1970, o ficție politică care pune pe prim plan capacitățile deosebite ale delfinilor și încercările serviciilor de securitate americane de a le folosi în scopuri politice și militare.

- “ Weekend la Zuydcoote “ tradus în românește doar în 1983 , deși este primul roman a lui Merle , apărut în 1949 pentru care a fost încununat cu prestigiosul premiu literar Goncourt. Cartea e bazată pe experiența personală a autorului din luptele grele de la Dunquerk și pe elemente istorice

Deși toate romanele lui Robert Merle s-au bucurat de mare succes și unele au fost chiar ecranizate, principala creație rămâne “ Fortune de France”, 13 volume cu subiect

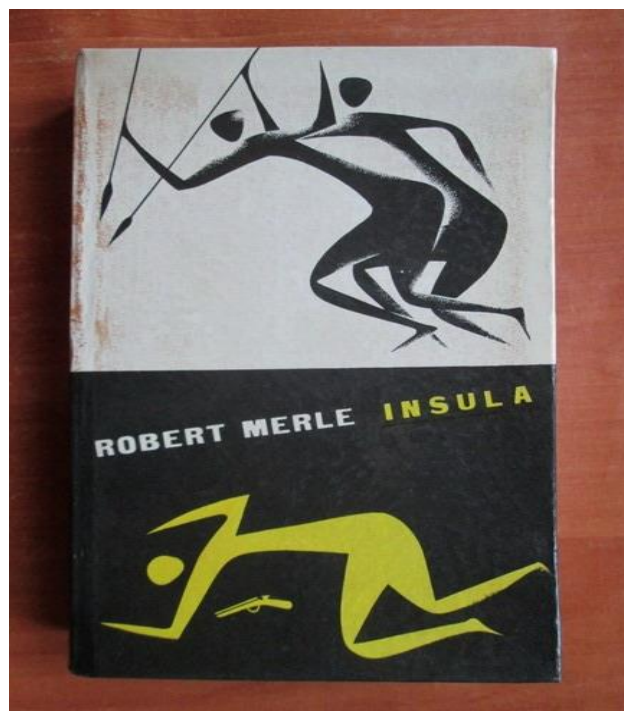
istoric la care a lucrat timp de peste 30 de ani.

\*

Scrisă în limba franceză arhaică așa cum se scria și vorbea în perioada renașterii, această saga istorică se desfășoară pe fundalul conflictelor armate religioase dintre catolici și protestanți care au zguduit Franța în secolele XVI și XVII. Din păcate aceasta monumentală operă nu a fost încă tradusă în românește.

Ași dori să închei această concisă prezentare cu câteva citate care cred eu ca pot facilita și completa cunoștința cu acest foarte interesant scriitor:

- Nu e necesar să crezi în Dumnezeu pentru a trăi sentimentul divinității .
- Există două metode de a disimula: a vorbi mult sau a tăcea.
- femeie care nu mă ia în seamă e ca și cum m-ar înșela.



## Trei teme majore din opera lui Luis Borges - Maria Sava

**Jorge Luis Borges**, personalitate greu de afiliat unei anume familii de spirite, rămâne unul dintre scriitorii marcanți ai secolului al-XX-lea. Personalitatea sa culturală s-a sedimentat prin asocierea a zeci de spirite de prima mână, aparent, fără vreo apropiere spirituală: de la Platon și Plotin până la Berkeley, Hume, Schopenhauer și Nietzsche; de la Poe, Valery, Wilde până la Leon Bloy; de la Mallarme, Proust, James Joyce până la Kafka și Robert Musil, de la Jules Verne până la Saint John Perse, de la Lugones, Quevedo până la Rafael Gutierrez. Și lista e lungă putând să alăturăm pe gânditorii gnostici și ezoterici, pe comentatorii musulmani ai lui Aristotel, pe marii erzarhi ai Evului Mediu. Dar toată această selectă adunare, ce și-a dat întâlnire în spiritul enciclopedic al lui Borges, nu împieteză absolut deloc asupra originalității și unicității sale. S-a născut în ziua de 24 august 1899 la Buenos Aires. „Am început să scriu la șase sau șapte ani, îmi amintește în al său ”Essai d'autobiographie”. Încercam să imit autorii clasici ai limbii spaniole, ca bunăoară Cervantes. Am scris într-o engleză deplorabilă un soi de manual de mitologie clasică, fără îndoială un plagiat după Lempriere.”

În 1919, după ce tatăl său, aproape orb, ieșise la pensie, pleacă cu familia într-o călătorie prin Europa și se stabilesc la Geneva. Aici îi descoperă pe Carlyle, Flaubert, Chesterton, Voltaire, Heine, Schopenhauer. Doi ani mai târziu, îl întâlnim în Spania. „Dar, deși spaniola era limba noastră și sângele nostru spaniol și portughez, familia mea nu s-a gândit nici o clipă că acest voiaj în Spania ar

fi putut să însemne o întoarcere la patria mamă după o absență de aproape trei secole”, consemnează autorul în aceeași autobiografie. Aici va participa la mișcarea avangardistă numită Ultraism, etapă deosebit de importantă în evoluția sa ca scriitor, unde, printre alții, îl cunoaște pe Ortega y Gasset. În 1921 se întoarce la Buenos Aires pentru ca 2 ani mai târziu să facă o nouă călătorie în Europa. Publică volumul ”Fervoarea Buenos Aires -ului”. Legat de începuturile sale literare Borges spune:” În ceea ce privește lirica, tendința ultraistă, pe care eu am făcut-o cunoscută și ale cărei teorii le-am susținut în repetate rânduri, mă face să fraternizez cu un întreg grup de poeți. Cât despre proză, sunt mai solitar. Îmi mărturisesc preferința pentru sintaxa clasică și frazele complexe: turnuri vechi pe care puțini le respectă, în ciuda riguroasei lor splendori.” În 1925, publică primul volum de eseuri intitulat ”Căutări”, cu reflecții despre Quevedo, Joyce, Berkeley etc. Anul 1937 este semnificativ pentru biografia cărturarului deoarece obține mult visatul post de bibliotecar la Biblioteca Municipală într-un cartier sărac al Buenos Aires-ului. Un an mai târziu, suferă un grav accident care-i va provoca orbirea progresivă. Venirea lui Peron la putere îl lasă fără slujba de la bibliotecă. Anul 1959 este anul intrării definitive a poetului în umbrele întunericului.

Între timp, ”Operele Complete” ajunseseră la vol 9. Orbirea completă nu-l împiedică să scrie, să călătorească și să țină în continuare conferințe publice.

În anul 1977, apare o ediție de mare tiraj cu ”Șapte convorbiri cu Jorge Luis Borges”. Anul 1979 îl găsește în plină glorie literară vorbindu-se tot mai mult de Premiul Nobel. Se stinge din viață în anul 1986 într-un

sanatoriu în Elveția, lăsând în urma sa o operă de valoare inegalabilă. „A-l cita pe Borges devine o deprindere intelectuală a timpului nostru, un fel de tur de forță al inteligenței contemporane”, spune Andrei Ionescu în prefața vol Opere I editat la Univers.

Mitul cel mai semnificativ care impregnează întreaga operă borgesiană este cel al oglinzilor. În interviul luat în 1980 de Alberto Coffa Borges spune: „Am trăit mereu cu teama de oglinzi. Când eram mic, aveam o casă îngrozitoare. În camera mea erau trei oglinzi imense...Am trăit mereu cu teama lor, însă, copil fiind nu îndrăzneau să spun nimic.”

Ficțiunea **”Tlon, Uqbar, Orbis tertius”** consacră genul fantasticului metafizic și este reprezentativă pentru profesia de credință idealistă a lui Borges în care lumea este văzută ca o bibliotecă, iar Universul însuși este o carte.

„Datorez descoperirea Uqbar-ului conjuncției dintre o oglindă și o enciclopedie. Oglinda neliniștea adâncul unui coridor dintr-o casă de pe strada Gaona, din Ramos Mejia; enciclopedia poartă înșelătorul titlu de The Anglo-American Cyclopaedia (New York, 1917), fiind o retipărire literară, destul de neîndemânică, după Encyclopedia Britannica, din 1902... Am descoperit atunci (la miezul nopții o astfel de descoperire este inevitabilă) că oglinzile au ceva monstruos. Bioy Casares și-a amintit că unul din ereticii din Uqbardeclarase că oglinzile și împreunarea trupurilor sunt abominabile pentru că multiplică numărul oamenilor. Am vrut să aflu originea acestei memorabile sentințe și mi-a răspuns că ea se află trecută în articolul despre Uqbar din The Anglo-American Cyclopaedia”

Uqbar este o țară imaginară din Asia Mică inventată de o societate secretă, constituită după modelul celebrei Rosa Cruz, care a jurat să rivalizeze cu un Dumnezeu pe care-l neagă. Savanții și artiștii, biologii, inginerii, conduși de un obscur om de geniu din Uqbar imaginează la rândul lor planeta Tlon căreia îi alcătuiesc enciclopedia pe care o răspândesc în lumea noastră. Civilizația tloniană se caracterizează prin: concepția filosofică a locuitorilor este idealismul absolut; singura știință practică este psihologia -din moment ce societatea este ideală orice raport dintre acțiuni devine de fapt asociere psihică sau de memorie; limbile vorbite pe această planetă sunt alcătuite doar din verbe și adjective, ajungând la concluzia că substantivul are doar „valoare metaforică”; viața adevărată seamănă foarte mult cu viața de pe pământ numai că tlonienii au posibilitatea de a crea orice obiect doar gândindu-se la el și dorindu-l. Obiectele create ca urmare a dorințelor se numesc hroniuri și sunt o cristalizare a gândirii. Literatura este redusă la imagine fiindu-și propriul subiect, se reflectă pe ea însăși înlocuind astfel lumea reală evocată în romane și în poeme prin labirintul fictiv al Literelor. „La început s-a crezut că Tlon ar fi un haos clar, o iresponsabilă licență de imaginație; acum se știe că este un cosmos și că legile intime care-l guvernează au fost formulate cel puțin în mod provizoriu.” Povestirea are un final dramatic: lumea imaginară conținută în Enciclopedia Tlon începe să curgă aproape pe nesimțite în spațiul terestru care este inundat de hroniuri, tlonizarea totală a Terrei devenind o chestiune de timp. „Contactul cu Tlon și obiceiurile ei au dezintegrat această lume. Încântată de rigoarea ei, umanitatea uită și



uită o dată că nu-i decât o rigoare de sahiști și nu de îngeri. Și a pătruns prin școli (ca ipoteză) limba primitivă de pe Tlon; și învățarea istoriei ei armonioase (plină de episoade mișcătoare) a șters pe cea care urma copilăriei mele; iar în memorie un trecut închipuit ocupă locul altuia despre care nu știm nimic cu certitudine- nici măcar dacă e fals.” În final Borges ne previne că teoria idealistă nu are viabilitate și este de nesuținut. Dar pe lângă faptul că ”Tlon, Uqbar, Orbis tertius” reprezintă profesia de credință a lui Borges pe care o reia și-n alte ficțiuni ea exprimă și o atitudine existențială- conflictul dintre imaginație și natură, dintre Cărturarul erudit și Lume. Tlonizarea lumii începuse atunci când omenirea a început să utilizeze cuvinte arbitrare și gratuite pentru a denumi peisajele de pe pământ. Mitul lui Tlon este un mit al culturii și civilizației transpus în cheia unui cărturar.

Un alt mit care l-a obsedat pe Borges este cel al labirintului. Biblioteca –labirint. „Am știut, spune Borges, că destinul meu va fi să citesc, să visez, poate să scriu, însă acest lucru nu este esențial. Și mi-am imaginat întotdeauna paradisul ca o bibliotecă, nu ca o grădină. Chiar și noi am fost creați tot de Edgar Allan Poe, acel trist visător, acel tragic visător.” (PEN Club, New York martie 1980, Alistair Reid)

Dacă realul poate fi creat precum în Mitul lui Tlon, mit al civilizației și al culturii transpus în „cheia unui cărturar obsedat de infolii, pentru care substanța unei pagini-supremă cristalizare a activității Spiritului-se revarsă în univers modelându-l”, înseamnă că Universul însuși este o carte. Iată o primă viziune asupra lumii plăsmuită de Borges- lumea este o bibliotecă. În ficțiunea ”Biblioteca din Babel”, Borges imaginează

Universul ca pe o bibliotecă semn al unei duble restaurări a acestuia - mai întâi, pentru a-l ordona, a descifra o ierarhie în haosul eterogen al lumii sensibile: „Universul pe care alții îl numesc Biblioteca se compune dintr-un număr nedefinit și poate infinit de coridoare hexagonale, cu lungi puțuri de ventilație la mijloc, înconjurate de prispe joase...Eu afirm că Biblioteca este fără sfârșit. Idealiștii susțin că sălile hexagonale sunt o formă necesară a spațiului absolut sau, cel puțin, a intuiției noastre despre spațiu.”

Închipuirea Universului ca o imensă bibliotecă este și un mod de a-l sustrage timpului necruțător (biblioteca e în primul rând memoria oprită pe loc, salvată de la distrugere). Iată câteva axiome care vin în sprijinul afirmației sale: „Biblioteca există ab aeterno. De acest adevăr al cărui corolar este eternitatea viitoare a lumii nu se poate îndoii nici o minte sănătoasă. Omul bibliotecar imperfect, poate fi opera întâmplării sau ademiurgilor răutăcioși; universul cu eleganta sa zestre de rafturi, volume enigmatice, neobosite scări pentru călători și toaletă cu scaun pentru bibliotecar nu poate fi decât opera unui zeu.” Babelul universului nostru este în viziunea lui Borges un turn bibliotecă, un turn labirintic alcătuit din opere care pot fi obținute prin permutarea celor 25 de simboluri ortografice.

O altă idee care i-a bântuit spiritul lui Borges a fost aceea a Autorului unic al tuturor cărților lumii: „De asemenea, cunoaștem o altă superstiție a acelor vremuri: cea a Omului Cărții. Într-un raft, dintr-un hexagon (și-au zis oamenii) trebuie să existe o carte care să fie cifrul și rezumatul perfect al tuturor celorlalte: un bibliotecar a străbătut-o și este asemenea unui

Dumnezeu.” Idealul lui Borges este o totală depersonalizare a scriitorului, așa cum Valery dorea o Istorie a literaturii înțeleasă ca o istorie a spiritului fără ca numele vreunui autor să apară în ea. Aceste idei vin să confirme faptul că nu există operă originală, că operele existente au intrat de secole la rând în ordinea naturii, în istoria omenirii. Borges creează acest univers ficțional tocmai pentru a-l opune celui real autorii și cărțile născocite de el fiind la fel de valoroase ca cele din realitate. El pune astfel bazele unei biblioteci fictive a omenirii, invadând lumea cu hroniurile sale. „Și poate că mă înșală bătrânețea și frica, dar bănuiesc că speța umană-unică- e pe cale de dispariție și că Biblioteca o să dureze mai departe: iluminată, solitară, infinită, inutilă, incoruptibilă, secretă.” Însă opera pe care autorul o propune în schimbul celei existente nu poate supraviețui decât prin ochii cititorului. „Trebuie să considerăm lectura o formă de fericire, de bucurie, și cred că lectura obligatorie este greșită.” Orice carte capătă viață în viziunea sa doar atunci când ajunge în mâinile cititorului. Altfel este un lucru mort și inutil. „Cartea nu este o entitate închisă: e o relație, e un centru de nenumărate relații”, scrie Borges. În final ne vom opri la o altă temă fundamentală – aceea timpului. „Claustrat în labirintul bibliotecii sale babilonice” cărturarul anulează cele două dimensiuni ale timpului, trecutul și viitorul, singura dimensiune pe care o percepe este prezentul atât de logic și imuabil. Pentru că, așa cum spunea și Marcus Aurelius „Cine a privit prezentul a privit toate lucrurile: cele care s-au petrecut în trecutul nepătruns, precum și cele care se vor petrece în viitor.” Pentru Borges Timpul este o iluzie iar Eternitatea este arhetipul acestuia creat de

om, așa cum omul este arhetipul Umanității. În Istoria eternității pornind de la definiția platoniciană a timpului, din ”Timaios”, conform căreia timpul este imaginea mobilă a eternității și de la cea a lui Plotin în care universul ideal e ca un „repertoriu ales ce nu tolerează repetiția și pleonasmul”, Borges ajunge la concluzia că: „Indivizii și lucrurile există în măsura în care participă la viața speciei din care fac parte și care constituie realitatea lor permanentă.”

Închei cu un citat în care este dezvăluită spaima omului în fața ireversibilității timpului, acest tigru care-l sfâșie pe individul aflat sub constrângerile lumii reale: „Destinul nostru ...nu este îngrozitor pentru că e ireal; el e îngrozitor pentru că e ireversibil; pentru că e de fier. Timpul e substanța din care sunt făcut. Timpul e ca un fluviu care mă duce cu el, dar eu sunt timpul; e un tigru care mă sfâșie dar eu sunt tigrul; e un foc care mă consumă, dar eu sunt focul. Spre nenorocirea noastră, lumea e reală, iar eu spre nenorocirea mea, sunt Borges”

---

#### Bibliografie:

- 1) *Borges despre Borges Convorbiri cu Borges la 80 de ani, volum îngrijit de Willis Barnstone, Editura Dacia, Cluj, 1990.*
- 2) *Jorge Luis Borges, Opere1 și Opere2, Editura Univers, 1999*

**The Terrible Story of Mildred Harnack was beheaded on Hitler's direct order**  
**L. SAM (Quora)**



Mildred (16 septembrie 1902 - 16 februarie 1943) s-a născut în Milwaukee, avea 26 de ani când s-a mutat în Germania pentru a urma un doctorat. În calitate de absolventă americană la Berlin, a văzut cum Germania a trecut rapid de la democrație la dictatura fascistă.

Mildred Harnack a petrecut un an la Universitatea din Jena și la Universitatea din Giessen lucrând la teza sa de doctorat. La Giessen, a fost martoră la începuturile nazismului. În 1931, Mildred a devenit lector asistent de literatură engleză și americană la Universitatea din Berlin.

Mildred și Arvid s-au împrietenit cu Louise și Donald Heath, care era prim-secretar la Ambasada SUA din Berlin și căruia Mildred

și Arvid îi transmiteau informații din poziția lui Arvid la Ministerul Economiei din Reich. Între 1935 și 1940, grupul cuplului s-a intersectat cu alte trei grupuri de rezistență antifascistă. Cel mai important dintre acestea era condus de locotenentul Luftwaffe Harro Schulze-Boysen. La fel ca numeroasele grupuri din alte părți ale lumii, facțiunile politice sub acoperire conduse de Harnack și Schulze-Boysen s-au transformat ulterior într-o rețea de spionaj care a colaborat cu serviciile secrete sovietice pentru a-l învinge pe Hitler.

Ea și soțul ei, Arvid, au început să organizeze întâlniri secrete în apartamentul lor.

Ea a recrutat germani din clasa muncitoare în rezistență, a ajutat evreii să evadeze, a pus la cale acte de sabotaj și a colaborat la redactarea de broșuri care îl denunțau pe Hitler și făceau apel la revoluție.

"Mildred Harnack a poreclit grupul lor de rezistență "Cercul". Grupul era divers: membrii săi erau evrei, catolici, protestanți, atei.

Erau muncitori de fabrică și funcționari, studenți și profesori, jurnaliști și artiști. Peste 40% erau femei.

"Gestapo-ul a arestat-o pe Mildred Harnack la 7 septembrie 1942 și a dat grupului ei un nume: Rote Kapelle (Orchestra Roșie).

Mărturii postbelice și note scoase clandestin dintr-o închisoare de femei din Berlin descriu interogatoriile și torturile zilnice pe care Mildred și celelalte membre ale grupului le-au îndurat.

Mildred Harnack și 75 dintre conspiratoarele sale germane au fost obligate să apară în fața unui proces în masă la cel mai înalt tribunal militar din Germania nazistă.



Un grup de 5 judecători a condamnat-o la 6 ani într-un lagăr de prizonieri, dar Hitler a anulat decizia și a ordonat execuția ei.

Înainte de execuție, Mildred și-a petrecut ultimele ore din viață într-o celulă de prizonierat traducând poeme de Goethe.

"Titlul cărții mele TOATE PROBLEMELE FRECVENTE ALE ZILEI NOASTRE este un vers din carte".

Un capelan al închisorii a scos pe ascuns cartea de poezii sub faldurile mantiei sale.

"Pe 16 februarie 1943, la închisoarea Plötzensee din Berlin, Mildred Harnack a fost ținută la gilotină și decapitată.

Conform tuturor documentelor disponibile, ea era singura americană din conducerea rezistenței germane împotriva lui Hitler.

---

## AG - Insuportabila nevoie de muzică

Se cânta Chopin...  
Floarea e încă în picioare  
în locul ei chinuit.

Dimineața e plină de voci. Mozart își  
caută peruca.

Pe o stâncă, dacă stai,  
cantorul rostește Kadish  
peste cenușa prietenului tău.

o femeie fredonează lângă frânghia de  
rufe...

pieptul ei roz, plin de biscuiți va da lapte  
în orice moment al zilei.

Seara, briza ascultă cântecul nisipului în  
amurg:

    bej și alb strălucitor,  
și strigăt de fregate în zborul lor flămând  
doar o singură notă  
    dusă de ecou traversează  
  întreaga vale

Iar vântul rece de noapte agită  
    stufărișurile verzi și aplecate pentru  
bârfe.

Durerea, chiar și un singur grăunte  
oriunde în corp

    este un fel de concentrare,  
care ne transformă în atenție pură,  
așa cum se poate întâmpla  
    cu o mică și invizibilă  
zburătoare care cântă pierdută  
în mijlocul gardului viu.

---



## Ce mai reprezintă azi valoarea scriitorului român – Gellu Dorian



**S**-a discutat în ultima vreme, nu numai pe rețelele de socializare, unde este loc pentru oricine și orice, despre ce mai poate fi acum „valoarea scriitorului” român. Aceasta, din totdeauna, cu excepțiile de la începuturile scrisului literar, când sacul era gol, iar o astfel de ocupație putea fi văzută doar la casele mari și ranchiunile între scriitori nu existau, a fost în funcție de receptarea ei și de cine, mai ales, o receptează și cum. Pe Cîrlova, de exemplu, nu l-a luat nimeni în calcul în timpul vieții, fiind scos printre poeții de manual, pentru exemplificarea începuturilor poeziei românești, mult mai târziu, ca acum să plutească în scrumul arderilor reevaluărilor și reșezărilor în plan istorico-literar, ca de altfel și Enăchiță Văcărescu, ori Costachi Conachi, ca să nu mai vorbim de Dosoftei, considerat, într-o lărgire a ariei, ca

timp, părintele poeziei culte de la noi. Nu știu cum ar fi fost situația în cazul lui Mihai Eminescu, dacă nu ar fi existat Societatea „Junimea” și, implicit, Titu Maiorescu. Debutase la „Familia”, avea clar deschis drumul spre poezie, dar cel care i-a fixat locul chiar din timpul vieții, orice s-ar spune de atitudinile lui ulterioare, ținute de sfera politică a criticului și de activitatea jurnalistică a poetului, a fost Titu Maiorescu. Receptarea lui Eminescu în timpul vieții, ca mult timp după aceea de fapt, în rîndul colegilor – a se vedea cum îl privea Al. Macedonski și alții ca el – a fost una destul de radicală și rezervată. Impunerea lui valorică a încetățenit-o Titu Maiorescu, căruia Eminescu i-a încredințat lada de manuscrise, ladă din care alți critici și istorici literari, ca Perpessicius, Dumitru Murărașu, Dumitru Vatamaniuc ori Petru Creția, au scos ceea ce reprezintă cu adevărat valoarea literară a operei eminesciene azi. El a fost, să zicem așa, paradoxal, cazul fericit al literaturii române. Ce a urmat a fost o sită care, purtată de diverse mâini, fie pricepute, fie ideologice, sigur nepricepute, dar decizionale, a cernut prin prisma unor criterii mereu în schimbare.

Perioada de început de secol XX, antebelică, este cunoscută prin eforturile unor nume care veneau din școala secolului precedent, din deschiderile unora, căpătate pe la școlile din afara țării și venite cu mofturi înapoi, dar și nume care, unele dintre ele, precum I.L. Caragiale, asuprite de noua societate sau ținute la margine, au plecat, lăsînd goluri pe care noile generații au avut datoria să le umple. Sunt, din păcate, mult mai multe exemple de acest fel. Și cele mai multe goluri au fost umplute în perioada interbelică, cînd România, mărită și așezată în granițele ei, arăta ca o țară care se consolida identitar în propria-i cultură, pe care urma să o impună în plan european și

universal. Și aceste lucruri s-au făcut vizibile prin nume a căror valoare a fost recunoscută și impuse ca repere, fie prin diplomație, fie prin reprezentare corespunzătoare a creațiilor lor în plan european. Prin urmare, ceea ce vreau să subliniez aici este faptul că valoarea scriitorilor, că despre ei este vorba aici, se impune și impune respect numai printr-o receptare corespunzătoare. Se poate vedea modificarea receptării imediat după război, în perioada postbelică, atunci când condițiile de recunoaștere a noilor „valori literare“ erau impuse de partidul muncitoresc, alias comunist, și, implicit de reprezentanții acestuia, în speță mai toți alogeni sau prozeiți ai acestora. Așa se face că aproape două decenii, fie marile valori au fugit din țară, alegând exilul – cazurile Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu și alții –, fie, cei care nu au reușit să fugă, au intrat în pușcării, unde unii au murit, iar alții au ieșit schingiuiți sufletește, făcând pactul cu diavolul. Astfel, în plină glorie a scriitorilor proletcultiști, lipsiți de valoare, dar umplând rafturile bibliotecilor, librăriilor și paginile revistelor literare și ale manualelor de literatură română, scriitori care erau „valorile“ receptate atunci ale literaturii române, adevărații scriitori, din umbră, nereceptați, creînd modelul răzvrătitului și al rezistentului prin cultură, stăteau deoparte, așteptau vremuri mai bune sau renunțau pur și simplu. Dezghețul începutului anilor șaptezeci, dar urmat de tezele din iulie 1972 ale lui Ceaușescu, care au impus cultul personalității, a creat două tabere distincte de „valori“ literare. Aceptarea era una diferită, iar vizibilitatea se putea pune în evidență numai în acceptarea jocului, pe față pentru scriitorii oportuniști, sau pe ascuns pentru adevărații scriitori, care se vor impune cu greu printr-un limbaj esopic, în care marile talente s-au hazardat și au creat o așa-zisă literatură

subversivă, una la vedere, cenzurată, alta de sertar.

Însă valoarea scriitorului român, prin aceste modalități și forme de receptare, prin înlocuirea cu hibrizi de sorginte bolșevică, a avut de suferit, iar tarele acestor suferințe se pot vedea și acum prin modul de receptare a scriitorilor din toate planurile și arealele în care aceștia există și scriu, și, mai grav, rupti în grupări care nu se asociază, nu se unesc, ci, dimpotrivă, se dușmănesc, nu se citesc, dar se contrazic, dar și prin modul cum aceștia sunt prezenți în lucrări de referință menite să pună în valoare sau să menționeze existența acestora în istoria generală a literaturii române. Că pînă la urmă, asta a făcut și Titu Maiorescu, cînd a creat forma de receptare critică prin grila estetică, la fel și Eugen Lovinescu, care a oferit spațiu de manifestare chiar la el acasă pentru valorile care contau atunci, ca de altfel și în paginile sale de istorie literară. Ca să nu mai vorbim de cei care s-au ocupat de istoria veche a literaturii române, ca Nicolae Cartoian, care a recuperat mare parte din ceea ce s-a numit „scriitor român“ din perioada de început, ori Nicolae Iorga care s-a simțit obligat să aducă în pagină scrisă existența scriitorului român de oriunde s-ar fi aflat el. George Călinescu a fost cel care a întregit acest aspect al „istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent“ (prezentul anului 1940!), în așa fel ca imaginea valorilor literaturii române să poată fi evaluate corect de posteritate. Nu asta au făcut însă și urmașii lor, cei care, printre altele, s-au ocupat de literatura română, chiar dacă unii dintre ei, în spiritul lexicoanelor au creat anumite „istorii“ ale literaturii române, ca Dumitru Micu, Al. Piru ori Marian Popa, istorii care au meritul, chiar și așa, enumerînd doar, ca la un recensămînt, sau emițînd o opinie pasageră, de a oferi o imagine, chiar și în raster, ca la o fotografie de grup neclară,



a unei etape a literaturii române de ansamblu.

Exigențele ulterioare ale unor critici literari din stirpea maioreșcian-lovinesciană, nu și călinesciană!, care s-au ocupat și de istoria literaturii române, cum ar fi Nicolae Manolescu, cel mai relevant exemplu în această linie, au subțiat foarte mult grosul istoric al literaturii române, prin exemplificări ce țin, în unele cazuri, de afinități electivă, ceea ce nu este indicat pentru o istorie, fie ea și critică sau doar pentru cei care citesc, a unei literaturi în care, cum e și firesc, valorile sunt variate și chiar variabile. Și după acest model, ultraselectiv, au apărut și alte istorii ori chiar lexicoane, dicționare, care lasă pe dinafară multe nume, fie ele, unele, de neasumat și de netrecut și pentru cele mai indulgente criterii de selecție. Istoria, așa, cu articol hotărât, a unei literaturi nu elimină pe nimeni după criteriile aleatorii, ci, critic sau analitic, așază acolo unde îi este locul pe fiecare. Altfel acea lucrare își asumă cu de la sine înțeles carențele pe care alți istorici literari ai altor vremuri viitoare vor trebui să le sesizeze și să le amendeze. Nici măcar Dicționarul Tezaur al Literaturii Române, întocmit în două serii pînă în prezent de Academia Română, în coordonarea lui Eugen Simion, care a promis și o istorie – sau chiar adevărata Istorie a literaturii române, deși, după cum își consolida ranchiunile criticul față de unii scriitori, nu cred că ar fi reușit! – nu ilustrează pe deplin existența tuturor valorilor literaturii române.

Ar fi fost și imposibil, avînd în vedere că, de la o zi la alta, în arheologia vie a prezentului literar prin care se sapă, se descoperă noi scriitori sau noi opere ale acestora, fie se acceptă o grupare sau alta, ignorate pînă atunci, așa cum se vede acum în schisma în care viețuiește literatura vie din

România. Însă apare și un aspect, cu care sunt de acord cu exigențele acestor istorici literari, care, chiar și prin istorii de tip foileton, ori pe domenii, cum ar fi la Gheorghe Grigurcu. Al. Cistelean, Ioan Holban, Cristian Livescu sau la Ioan Bogdan Lefter și alții, elimină din capul locului acea stirpe nocivă a veleitarilor. Aceștia, veleitarii, se împart și ei în două feluri: grafomani și agramați, din categoria pensionarilor din diverse domenii, care, ajunși cu timp berechet la dispoziție și cu o sursă de venit garantată, s-au apucat de scris și scriu cărți și le publică în neștire, dînd ghes la intrarea în Uniunea Scriitorilor din România, devenită miză de orgolii personale ori miză de a-și suplimenta un venit; și altă categorie, agresivă din toate pozițiile, iscată din stirpea celor încurajați de familie să-și publice năzbâtiile, fie versificate, fie povestite într-o limbă așa cum se vorbește în mediile din care provin. Aceștia, da, trebuie eliminați, scoși din startul oricărei porniri de-a îngroșa numărul scriitorilor rebutanți. Aceste categorii fac parte din „patologia literară“, pe care Nicolae Manolescu încearcă să o scoată în evidență, arătînd-o cu degetul în paginile „României literare“. Însă, din păcate, aceștia nu citesc revista și, poate, nici nu știu cine este Nicolae Manolescu, dar știu foarte bine cine sunt ei, cine vor să fie, „adevărații scriitori“, așa cum există la Botoșani suficient de mulți asemenea „scriitori“ adunați într-o asociație sub acoperirea, evident, numelui Mihai Eminescu. Unii dintre ei au găsit chiar anticamera de intrare în Uniunea Scriitorilor din România deschisă, apropiați fiind, printr-un concurs de împrejurări, de unele persoane influente de la vîrf, prezente în teritoriu pentru a susține un rapt al unui proiect cultural de notorietate. Noroc că cerberii comisiei de validare nu se lasă impresionați de astfel de oportunități

(sau de oportuniști!). Prin urmare, valoarea scriitorului român de azi, atunci când ea există și nu apare în imediata receptare a celor meniți s-o evalueze, este una incomparabil de luat în seamă față de cât a fost luată în evidență și eternizată valoarea unor scriitori români din alte epoci, a căror operă, chiar și în cazul unora meritorii, este, după receptări din alte perioade, trecută la și alții sau la „autori de dicționar“ sau pur și simplu ignorată de evaluatorii contemporani. Ceea ce se petrece cu scriitorii români de azi e mai grav, pentru că în lipsa unei prezențe vizibile acum, vor deveni total invizibili în viitor. În plus, confuzia de valori acum este una ce ține de rocade pe care o fac cei care se află acum în poziții administrativ-politice și pot fi lesne confundați cu cei care sunt cu adevărat îndreptățiți să se ocupe cu pricepere de așezarea în rafturi a scriitorilor români de azi. Sperăm într-o evaluare cuprinzătoare în viitor, în anunțata și așteptata Istorie a literaturii române..., la care lucrează Daniel Cristea-Enache.

*Preluat din Hyperion*

7-8-9-2023

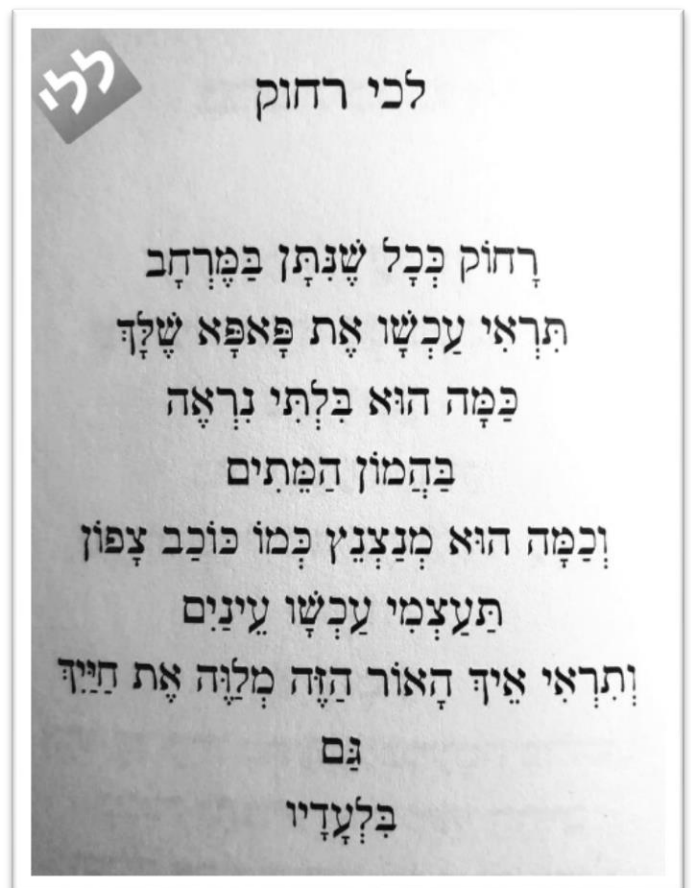


## Lali Mihaeli

*Traducere AG*

### Du-te departe

departe cât te lasă depărtările  
uite-l acum pe papa al tău  
cât este de invizibil  
în marea grămadă de morți  
și cum sclipește ca steaua nordului  
Închide acum ochii  
și vezi cum lumina acesta  
îți va conduce viața  
în lipsa lui...



**Ce e rău în a numi "mâncare israeliană"? Este ciudat să o denumiți ca fiind din Orientul Mijlociu**  
**Jake Wallis Simons**

Serviciul a fost elegant, meniul superb, atmosfera șic fără efort. Acesta a fost *Coal Office*, unul dintre cele mai bune restaurante israeliene din Londra, situat în vechiul depozit de mărfuri victorian din King's Cross. Eu și logodnica mea am luat masa acolo săptămâna trecută. A fost o adevărată explozie. Dar ceva nu mi s-a părut în regulă.

*Fish and chips a fost inventat de un evreu ashkenazi și tuturor ne place un kedgeree\* bun sau un korma \*\*, însă mâncarea britanică nu este o ficțiune.*

În multe privințe, nu ai putea găsi o stabiliment mai israelian. Cu câteva săptămâni mai devreme, în Ierusalim, îmi luasem copiii la Machneyuda, restaurantul soră al *Coal Office*. Același tip de mâncare era în farfurie: condimente sefarde, năut și vinete, asortate cu pâine și pește ashkenazi. Atmosfera era, de asemenea, similară. În Israel, maestrul de sală se certase din cauza rezervării mele; la Londra, m-am certat cu bucătarul, care apoi și-a cerut scuze pentru că a fost "prea israelian". În ambele cazuri, s-au împărțit pahare de arak în semn de conciliere. La fel ca în Ierusalim, așa și în King's Cross.

Dar iată că am ajuns la punctul critic. Potrivit site-ului web al *Coal Office*, acesta oferă "o experiență culinară captivantă care reflectă tradițiile unice și atractive întâlnite în Orientul Mijlociu și în Marea Mediterană". Dar de unde, mai exact, este bucătăria? Pe site-ul acestui restaurant israelian, cuvântul "Israel" nu se află nicăieri.



*Biroul Cărbunelui* nu este singurul în această situație. Majoritatea restaurantelor israeliene sunt timide în privința originilor lor. *Miznon*, care are filiale în Notting Hill și Soho, se descrie ca "aducând aromele Mediteranei în cele mai vibrante cartiere din Londra"; *Honey & Co* prezintă "mâncare din Orientul Mijlociu"; iar cele trei restaurante *Good Egg* oferă "mâncăruri inspirate din Orientul Mijlociu".

Acest lucru m-a deranjat. Așa că l-am sunat pe bucătarul-șef al *Coal Office*, Dan Pelles. "Ne place să numim mâncarea noastră bucătăria modernă din Ierusalim", mi-a spus el. "Israelul există doar de 75 de ani, așa că nu avem suficienți ani pentru a o separa de bucătăria italiană sau franceză. Dar vechiul regat al Israelului a fost înființat acum 3.000 de ani, m-am gândit. Nu cumva restaurantul evita termenul "israelian" pentru a evita inevitabilul sentiment anti-israelian? "Nu am niciun comentariu în această privință", a spus Pelles.

Timp de decenii, cultura israeliană a fost atacată ca o modalitate de a submina legitimitatea evreiască în Orientul Mijlociu.



Aici intervin războaiele gastronomice. Luați de exemplu *Akub*, un restaurant palestinian la modă din Notting Hill. Într-un interviu acordat ziarului *New York Times*, bucătarul și fondatorul acestuia, Fadi Kattan, cu pregătire franceză, a declarat că misiunea sa a fost de a revendica o bucătărie care face parte dintr-o tradiție arabă mai largă și care, în opinia sa, a fost cooptată de bucătarii israelieni.

"Mâncarea este folosită pentru a normaliza ocupația israeliană prin negarea originii a orice, de la hummus la falafel", a declarat el ziarului.

Această idee că israelienii folosesc mâncarea pentru a "normaliza" și "coopta" se bazează pe o viziune extrem de selectivă a istoriei. După cum a remarcat un cititor în secțiunea de comentarii a articolului din *NY Times*: "Evreii au preparat și ei aceste alimente timp de secole și nu și-au însușit nimic. A existat o prezență evreiască continuă pe teritoriul Israelului de mii de ani".

Scopul portretizării Israelului ca o impunere colonială asupra popoarelor indigene, un "stat de coloniști" care le expropriează pământul și cultura, este ca țara să devină dezrădăcinată și să se prăbușească. Saul Bellow a comparat acest proces pernicios cu dislocarea unui dinte: "Îl vor săpa înainte și înapoi și, când va fi suficient de slăbit, îl vor scoate cu degetele".

Unul dintre puținele localuri israeliene din Londra care este cu adevărat gălăgios și mândru a avut de suferit ca urmare. Bucătarul-șef Eran Tibi a înființat *Bala Baya* ca restaurant cu numele "Orientul Mijlociu" în Southwark în 2017, dar o criză



de conștiință l-a determinat să îl redenumescă "israelian" doi ani mai târziu. "Am vrut să fiu mai autentic față de moștenirea mea, așa că am decis să fiu îndrăzneț și să mă declar", mi-a spus el. "Am pus limba ebraică pe pereți, pe meniu și pe site. Am fost atacat îngrozitor".

*Bala Baya* a fost lovită de amenințări telefonice, sute de recenzii negative false pe Google și chiar o demonstrație afară. "A fost greu", a spus Tibi, "dar clienții mei au fost uimiți de ea. Auziseră atât de multe despre mâncarea din Tel Aviv și au vrut să o încerce... Nu este vorba de politică, ci de un restaurant". În martie, a deschis o altă afacere israeliană fără reproșuri, *Kapara*, în Soho.

Nu toate poveștile au un final fericit. Când un alt restaurant londonez - pe care nu-l voi numi - s-a autodenumit israelian, atacurile cibernetice i-au șters contul de Instagram, care avea 30.000 de urmăritori. De atunci, a revenit la "Orientul Mijlociu".

Bucătăria israeliană este, bineînțeles, un creuzet, cuprinzând influențe din Levant, Africa de Nord și din Orientul Mijlociu mai larg, precum și tradiții culinare europene. Dar acest lucru nu îi șterge existența. Fish and chips a fost inventat de un evreu ashkenazi și tuturor ne place un kedgeree sau un korma bun, însă mâncarea britanică nu este o ficțiune.



## NOTE

\* Kedgerree (sau, ocazional, kitchiri, khichuri sau kaedjere) este un fel de mâncare care constă în pește fiert, în fulgi (în mod tradițional hering afumat), orez fiert, pătrunjel, ouă fierte tari, pudră de curry, unt sau smântână și, ocazional, sultanină. Felul de mâncare poate fi consumat cald sau rece. În locul heringului pot fi folosiți și alți pești, cum ar fi tonul sau somonul, deși aceștia nu sunt tradiționali.



În India, **khichari** este oricare dintre o mare varietate de mâncăruri pe bază de legume și orez. Aceste feluri de mâncare se prepară cu un amestec de condimente conceput pentru fiecare rețetă și se prăjesc fie uscat, fie în ulei înainte de a fi incluse. Acest fel de mâncare a fost puternic adaptat de britanici, rezultând un fel de mâncare aproape de nerecunoscut, diferit de khichari-ul original.

\*\* **Korma** sau qorma este un fel de mâncare originar din subcontinentul indian, care constă în carne sau legume fierte cu iaurt (dahi), apă sau bulion și condimente pentru a produce un sos gros picant

Luați în considerare *Ceviche Soho*, excelentul restaurant peruvian din Soho. **Peru** are 491 de mâncăruri naționale, mai multe decât orice altă țară. Printre acestea se numără rețete spaniole de la conchistadori, preparate din carne de la sclavii africani, tocănițe gătite în pământ în tradiția incașă și pește crud și amestecuri de la imigranții japonezi și chinezi. Situația drepturilor omului în Peru este deplorabilă. Numai în acest an, forțele sale armate și poliția au efectuat mii de execuții extrajudiciare sau arbitrarie și alte abuzuri grave. Cu toate acestea, restaurantul este mândru să se eticheteze ca fiind peruvian.

Mii de restaurante chinezești din Marea Britanie sunt similare. China este de mărimea unui continent, iar bucătăria sa este profund diversă și localizată. China modernă găzduiește o serie de minorități etnice, unele dintre acestea, cum ar fi uigurii și tibetanii, fiind supuse celor mai brutale represiuni. Este un stat polițienesc care este implicat în subversiune și spionaj în Marea Britanie. Dar nimeni nu este obligat să se eticheteze drept asiatic.

*Text Via Max Tzinman*

M-am născut într-o zi ploioasă. Și era-ntr-o duminică. Îmi amintesc, pentru că plângeam ... Și nu din cauza ploii. Ci fiindcă mă nășteam pe Pământul acesta groaznic.

Toate au intrat apoi într-o mare ceață, și eu am uitat de toate ... De vrei să trăiești, n-ar trebui să gândești. Iar, de se întâmplă, eu cred că deja se apropie moartea. Viața e inocență, și e mai pură ca o copilă goală. Mi-ar fi plăcut să fiu Pessoa, ce, el, a fost un adevărat poet. Ori Lautreamont, însă el plagia. Uneori visez să asasinez un editor ori doi ... ori să trăiesc pe-o planetă unde n-ar exista decât uși.

Ori unde s-ar interzice masacrele cumplite ale cărților publicate.

Mi-ar fi plăcut să mă nasc într-o zi însorită și, până la imposibil, pe una dintre acele planete unde nu se vorbește despre astrologie. Aș dori să cred că visez. Că viața asta-i coșmarul alteia. Și că mă voi trezi mort. Că voi râde de spaima mea de somn și de neliniștea de-a trăi lângă uși închise.

Atunci aș avea, pe un splendid Pământ, fericirea de a trăi alături de Pessoa. Ne vom fi cunoscut undeva într-un vis, între două coșmaruri, pe care, din pudoare, nu ni le vom povesti. Îl voi lăsa pe el să-mi corecteze frazele. În portul odelor sale marine, el să-mi arate mie navele sale. Și să vorbim împreună cum vom porni spre locuri unde așteaptă poemele sale. Poate vom merge la Tăbăcărie, să-i spunem patronului că nu mai fumăm. Iar fumul vieții ne va scăpa de mirosul de luptă și de a pierde mereu.

În liniște ne vom duce spre a dormi la picioarele unui păstorul și niciodată nu o să

spună Pessoa că nu a fost iubit. Și împreună vom merge prin ploaie, fără să ne deranjeze

vreuna dintre gândirile noastre. Îi vom vedea pe Alberto Caeiro și pe Alvaro de Campos din când în când. Într-o seară, pe ici și colo, vom merge la Ricardo Reis și atunci vom ști că viața reală e cea din cărțile noastre, că vom fi scris pe o planetă fragilă, pe unde pașii noștri n-au lăsat urme în clipa în care am trecut.

Prea trist de a nu vedea că am fost despărțiți, din întâmplare, într-o zi, că te-am citit - și că numele ți l-am strigat pe planeta asta. Dar eram prea departe pentru ca tu să auzi.

Timpul l-am traversat până la Lisabona. Dar n-a fost deajuns, tu deja muriseși.

În avionul în care tu nu puteai să fii, tu - pe câmpiile lumii - paznicul gândurilor.

Mi-aș fi dorit, pe mormântul tău, să las florile să vorbească. Însă știu că tu știi că florile nu vorbesc. Florile sunt doar flori ... așa că rămășițele din Pessoa sunt numai rămășițe... M-am dus în altă parte să te gădesc. Acolo unde te afli, sub fiecare din frazele și propozițiile tale. Iar tu mi-ai spus atâtea lucruri, încât am amețit.

Tu, care n-ai fost iubit, ai fost cel mai mare seducător. Fiindcă acuma poți „a zdrobi întregul pământ”. De ce să mă fi născut într-o zi ploioasă? mult mai puțin frumoasă decât o zi însorită. De ce să fi fost amândoi? De vreme ce tu deja în tine purtai „Toate visele lumii.”

---

**- traducere de Catalina Franco -**



# SAGA INTERNAȚIONAL

**Vals cu Matilda**

O producție SAGA 2023

Ilustrații - BB, Yarin Branth,  
NightCafe AI,  
Relly Schwartzberg  
AG, Pocket, Internet

Concept Adrian Grauenfels

**AVANGARDE la SAGA**

<https://www.jurnal-israelian.com/>

**Ștefan ROLL – din Ospățul de Aur**  
Noaptea celei din urmă nopți

STEFAN ROLL




**OSPĂȚUL  
DE  
AUR**

**Anthology of Fine Arts in Israel**  
(Antologia Artelor Plastice)  
Israel 2000-2023

List of artists:

- Morris Manes
- Silvia Ghinsberg
- Baruch Elron
- Bella Rosenberg
- Victoria Sara Dazin
- Peter Gluzberg
- Max Tzinman
- Mircea Greenberg
- Miriam Căjocaru
- Arie Lamdan
- Shlomo Schwartz
- Suly Bornstein Wolff
- Nahum Sternberg
- Naomi Fuks
- Beatrice Bernath
- Yarin Branth
- Daniela Toma
- Almashe Eduard



Anthology of Fine Arts in Israel 2000-2023

**Adrian Grauenfels**

**Escalante**  
&  
**Vals cu Matilda**

Poezii și traduceri

Vol XIX  
Ebook


[www.jurnal-israelian.com](http://www.jurnal-israelian.com)

**MARI SCRITORI**

**De ce ar trebui să-l citească misoginii pe Michel Houellebecq- Kathleen Stock**  
*Uneori avem nevoie să ne complacem în disperare*



**EDUARD ALMAȘI**  
O selecție de lucrări plastice  
1982-2023




**EDUARD ALMAȘI** - O selecție de lucrări plastice

Acest album de artă concentrează atenția asupra activității artistului israelian de origine română Eduard Almasi, de meserie inginer, care între anii 1982-2023 se dedică unei arte plastice puțin abordată de publicul modern. Este vorba de o convergență deosebită, amănunțită de artă, care folosește fizica, gravitația, cinetica, legile hidraulice ale fluidelor, forțele centrifugale, precum și câmpurile magnetice și plasme care se deplasează pe pământ, cerului sau în spațiu. Fluidul nostru este reprezentat repetat și perfecționat prin numărătoare Sierckii și regulile ale geometriei fine care duc la rezultate creative spectaculoase. În geometria imposibilă de realizat cu penelul convențional și suportul, prin efectul complex al rețelilor de parametri care acționează simultan la rezultatele estetice artistice.

În album vom vedea colaje, oameni și circuite imprimabile, surduri potabile, vopsele țesute, glisare, penete, pendule sau vibrare, etc. 100% multimedial de fizică, inginerie, muzică, explicație în detaliu.

AG



## Cum a fost disciplinat statul SINGAPORE ??? !!!

Statul Singapore a fost înființat în 1965, cuprinzând 63 de insule cu o suprafață totală de aproape 700 de km pătrați (Bucureștiul cu Zona metropolitană are 900 km pătrați).

Insula principală măsoară cca 570 de kmp și este legată cu un pod de uscat.

Când s-a declarat stat independent, în 1965, Singapore a primit de la Marea Britanie, cu titlu de împrumut, suma de 30 de milioane de dolari.

În 2010 avea disponibilă pentru investiții, suma de 310 miliarde de dolari.

În Singapore nu există: om fără locuință, șomeri, dar nici pensionari.

Nu ai voie pe stradă: să scuipi, sau dacă ai facut-o înseamnă că te distrezi și ești amendat -100 de dolari; cu cât scuipi mai departe cu atât amenda e mai mare.

La fel cu guma de mestecat.

Când au construit metroul au prevăzut o sumă de 12 miliarde. Fiindcă a costat doar 10,5 diferența s-a împărțit la populație sub forma de acțiuni.

In mijloacele de transport in comun este interzis sa mananci sau sa bei.

Se fumeaza numai in spații bine delimitate, in aer liber.

Fiindcă aveau prea mulți pușcăriași, i-au împușcat și spânzurat pe recidiviști, considerați irecuperabili, iar restul sunt disciplinați.

S-a întâmplat în Singapore; Un militar, cu mână de fier, și-a asumat conducerea țării.

În șase luni, din circa 500.000 de deținuți, au ramas doar 50. Toți ceilalți (criminali recunoscuți) au fost împușcați.

Toți oamenii publici (politicieni, polițiști, judecători, magistrați etc.) corupți au fost împușcați. (Existau mii de probe contra lor).

Toți funcționarii hoți au fost împușcați sau au fugit repede din țară.

Multitudinea de drogați, care rămâneau dormind pe stradă, au fugit disperati în Malaezia, să scape de împușcare sau de muncă forțată.

După ce a curățat țara, reorganizând sistemul politic, legal și penal, acest militar a convocat alegeri directe și a candidat la președenție.

A câștigat cu 100% de voturi!

Astăzi, Singapore este una din țările cu cel mai sigur trai decent.

**Este una din cele mai dezvoltate și este mult mai sigura de cât Statele Unite, Anglia și Israel, la un loc...!**

Deja în avion, foaia de îmbarcare are un anunț "MOARTE" cu litere mari și roșii și explicația că este pedeapsă pentru posesia de droguri.

Orice drog, orice cantitate transportată, cel care a fost detectat cu acestea, să fie împușcat sau condamnat la închisoare pe viață cu muncă silnică.

Un surfist brazilian a încercat să intre în Singapore cu o planșă de surf plină de cocaină.

Bineînțeles că își dorea propria moarte. Mama tânărului traficant a apărut la TV cerând să se intevină pentru fiul ei; nu a servit la nimic. Nici mama, nici protestele nu au reușit să împiedice aplicarea legii.

În hoteluri, "Ghidul orașului" are o pagina care explică: poliția din Singapore garantează integritate fizică a oricarei femei, timp de 24 de ore din zi (asta pentru că în vechiul Singapore, fără legi și ordine, femeile care ieșeau singure erau violate și/sau asasinate).

Anul trecut, secretara unui prieten, care lucra peste program, la întoarcerea acasă a fost urmărită de un echipaj de poliție.

Când a ajuns acasă și a scos semnalizarea ca să intre în edificiu, i-au cerut să se oprească. Unul din polițiști s-a apropiat atunci de geamul mașinii și îi spuse:

- "Doamnă, așa cum știți, suntem în campania de civilizare a traficului, amendând infractorii și premiindu-i pe cei care conduc corect.

Și dv., doamna, pe tot drumul până aici nu ați comis nici o contravenție sau infracțiune. FELICITĂRI!

Aveți aici un cec de 100 dolari singaporezi (echivalent cu 80 dolari US) și vă cerem să semnați de primire, vă rog"...

Ți se pare o mână prea dură? NU.

Drepturile umane reale sunt pentru cetățenii onești și muncitori, care aduc riguros aportul lor statului, care trăiesc în pace, respectuos și solidar cu semenii lor.

NO COMMENT !!!

**Există mai multe întrebări nerezolvate cu privire la univers pe care știința nu le-a explicat încă pe deplin. Iată câteva dintre ele:**

1-Materia întunecată și energia întunecată: Acestea sunt forme teoretice de materie și energie, deduse din efectele gravitaționale ale acestora, despre care se crede că

reprezintă aproximativ 95% din univers. Cu toate acestea, ele nu au fost detectate în mod direct, iar natura și proprietățile lor rămân în mare parte necunoscute.

2-Originea universului și Big Bang-ul: Deși teoria Big Bang-ului a fost acceptată pe scară largă ca explicație pentru originea universului, aceasta nu explică ce a cauzat Big Bang-ul în sine sau ce (dacă a existat ceva) a fost "înainte" de acesta.

3-Natura conștiinței: Deși nu se referă la univers în sine, înțelegerea noastră despre univers este strâns legată de conștiința noastră. Cu toate acestea, natura și originea conștiinței, deseori denumite "problema dificilă" a conștiinței, rămân în mare parte neexplicate.

4-Gravitația cuantică: Reconcilierea mecanicii cuantice și a relativității generale într-o singură teorie a gravitației cuantice este una dintre principalele probleme nerezolvate din fizica teoretică. În esență, nu dispunem încă de o teorie care să explice în mod adecvat comportamentul universului atât la cele mai mici scări, cât și la cele mai mari.

5-Paradoxul lui Fermi: Acest paradox întreabă de ce nu am detectat încă semne de viață extraterestră, având în vedere numărul mare de stele și planete din univers. Este o întrebare despre univers care nu a fost încă rezolvată.

Acestea sunt doar câteva exemple de mistere pe care oamenii de știință le studiază în mod activ. Este important de reținut că lipsa unei explicații actuale nu înseamnă că știința nu va reuși niciodată să explice aceste fenomene - ci doar că ele rămân domenii de cercetare și dezbatere activă.

**Jurnalul 84 va apărea la 1 Noiembrie !**